

ΜΑΟ ΤΣΕΤΟΥΓΚ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΟ ΥΛΙΣΜΟ

Χωρίς
αντιθέσεις
δεν υπάρχει ζωή

εκδόσεις Α/συνεχεια

ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΟ ΥΛΙΣΜΟ
Χωρίς αντιθέσεις δεν υπάρχει ζωή

Εκδόσεις Α/συνεχεια, Μπενάκη 55, τηλ. 8656.897
Φωτοστοιχειοθεσία LEGATO ΕΠΕ, Καλλιδρομίου 49,
τηλ. 3603607, 3606404
Αναπαραγωγή φιλμς Δημήτρης Καδιανάκης
Τζαβέλλα 6, τηλ. 3643361

ΜΑΟ ΤΣΕΤΟΥΓΚ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΟ ΥΛΙΣΜΟ

Χωρίς αντιθέσεις δεν υπάρχει ζωή

εκδόσεις Α/συνεχεια

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην εποχή μας, εποχή γεμάτη ρεαλισμό και κυνισμό, μοιάζει παράξενη και περίεργη ενέργεια η δημοσίευση ενός κείμενου του Μάο Τσετούγκ που αναφέρεται σε μια νεφελώδης περιοχή, εκείνη της φιλοσοφίας.

Το προλόγισμα αυτού του κείμενου έχει να κάνει βασικά με την αιτιολόγηση μιας επιλογής (γιατί αυτό το κείμενο, γιατί αυτή την στιγμή) και την άρση επομένως του «παράξενου και περίεργου» χαρακτήρα μιας τέτοιας ενέργειας.

Αλλά αν το καλοξετάσει κανείς, στην εποχή των γενικών και μεγάλων «απομυθοποιήσεων» που στοχεύουν στην αποσύνθεση της κομμουνιστικής ταυτότητας — κι άρα όχι στον εμπλουτισμό της — μια τέτοια δική μας «παρουσία» αποτελεί ευκαιρία να διατυπωθούν — κατά συνέπεια να δοκιμαστούν — ορισμένες εκτιμήσεις. Είναι συγκεκριμένη στάση σε μια από τις πλευρές της πρόκλησης που μας απευθύνει η σύγχρονη εποχή.

α

Το κείμενο που δημοσιεύουμε γράφτηκε πριν από το 1940. Τυπώθηκε το 1940. Πιθανότατα αποτέλεσε υλικό για τα μαθήματα στην ακαδημία του Γενάν και για το γράψιμο κειμένων που είτε δημοσιεύτηκαν είτε όχι. Δεν μας είναι γνωστή η τύχη του και η συγκεκριμένη συνάφειά του με άλλα γνωστά ή άγνωστα κείμενα του Μάο. Παρά τα κενά και τις παραλείψεις που οφείλονται στη φθορά του πρωτότυπου τυπωμένου κείμενου, είναι ένα ολοκληρωμένο κείμενο και σαν τέτοιο το εκδίδουμε εννιά χρόνια μετά το θάνατο του Μάο.

Το κείμενο αυτό απεικονίζει μια στιγμή κρίσιμη για την επανάσταση στην

Κίνα, για την επανάσταση στον κόσμο. Αποτελεί τελικά έναν κρίκο στη διαμόρφωση της σκέψης του Μάο γενικά και της ιδιαίτερης άποψής του για τη φιλοσοφία και τη διαλεκτική.

Ο μαρξισμός του Μάο Τσετούγκ χαρακτηρίστηκε «απλοϊκός» κατά εποχές, «στριφνός» κατά άλλες εποχές, «γεμάτος ασιατική σοφία» ή «εκλαϊκευτικά διαστρεβλωτικός», ανάλογα με τις στροφές της εξέλιξης. Αυτός ο μαρξισμός που σφυρηλατήθηκε στις σπηλιές του Γενάν από ξυπόλητους, πεινασμένους και άγριους ασιάτες «κιτρινάρηδες» και που εκφράστηκε στο έργο του Μάο, χάρη τόσο στο περιεχόμενό του, όσο και στην μέθοδό του, ξεπερνάει κατά πολύ οποιαδήποτε τοπική ιδιομορφία, αποχτάει μια καθολικότητα και οικουμενικότητα. Είναι ένας μη προσαρμοσμένος μαρξισμός.

Για τον προσεχτικό αναγνώστη, δε μπορεί να περάσει απαρατήρητο το γεγονός πως στο κείμενο αυτό, παρά τον «απλοϊκό» του χαρακτήρα, υπάρχουν τέτοιες διατυπώσεις που αποτελούν μια συγκεκριμένη άποψη σχεδόν για όλα τα σημαντικά προβλήματα του διαλεκτικού υλισμού. Και στο έργο αυτό του Μάο (όπως και στα «για την πράξη» και «για τις αντιθέσεις») είναι εντυπωσιακή η σημασία, η αναφορά και η χρησιμοποίηση διατυπώσεων από τα «φιλοσοφικά τετράδια» του Λένιν.

Αυτή η υπευθύμηση γίνεται από τη μεριά μας για να διατυπώσουμε μια θέση: Οι κορυφαίες στιγμές της ανθρώπινης σκέψης, νοούμενης σαν έκφραση της συλλογικής προσπάθειας στην κατεύθυνση της κοινωνικής απελευθέρωσης, αποτυπώνονται στο «Κεφάλαιο» και τα «Grundrisse» του Μαρξ, στα «Φιλοσοφικά Τετράδια» του Λένιν και στις «Αντιθέσεις» του Μάο. Αν η διατύπωση αυτής της θέσης μοιάζει σχετικά εύκολη υπόθεση, εντούτοις ούτε αυτοόχτες είναι οι συνεπαγωγές της, ούτε αποδειχνεται εύκολη η δημιουργική της εφαρμογή στις νέες συνθήκες. Και είναι ακριβώς αυτές οι νέες συνθήκες, σ' όλη τους την έκταση, που κάνουν αναγκαία αυτή την υπευθύμηση.

β

Σήμερα στον κόσμο επικρατεί μια δίχως προηγούμενο συνθετότητα και περιπλοκότητα καταστάσεων. Κάθε τόσο ακούμε για το τέλος των ιδεολογιών, για το κενό της θεωρίας, το κενό της φιλοσοφίας, το τέλος της διαλεκτικής, το τέλος του μαρξισμού. Και είναι τέτοια η σύγχυση, που αυτά δεν λέγονται μόνο από ορκισμένους εχθρούς του μαρξισμού, αλλά και από χτεσινούς ριζοσπάστες επαναστάτες, που αιπολογούν, που νομιμοποιούν τη νέα τους σιγουριά, στο όνομα της κάθετης αντιπαράθεσής τους προς την αποτροπιαστική πραγματικότητα του «υπαρκτού σοσιαλισμού» που δε μπορεί παρά να έχει — και παρέχει σύμφωνα με τη γνώμη τους — στοιχεία συνέχειας επί της ουσίας μ' όλο το θεωρητικό-πολιτικό-πραχτικό

έργο του κομμουνιστικού κινήματος, συμπεριλαμβανόμενων και των πιο επιφανών εκπροσώπων-θεμελιωτών του. Όλα όσα σήμερα φαίνονται άσχημα και ανεπιθύμητα, περίπλοκα και σύνθετα, καταλογίζονται στο μαρξισμό γενικά, στον κομμουνισμό γενικά, χρησιμοποιώντας μια ποικιλία κατηγοριών που το γενικό τους εξαγόμενο είναι πως ο κόσμος θα ήταν καλύτερος αν δεν συνέβαιναν όσα συνέβηκαν στον αιώνα μας τουλάχιστον, αρχίζοντας από την Οχτωβριανή Επανάσταση.

Παρόλο που πολλοί θα υψώσουν οργισμένα τα χέρια στον ουρανό αν κάποιος τους πει πως δεν τους απαλλάσσει η αντίθεσή τους στον «υπαρκτό σοσιαλισμό» από κάθε αμάρτημα διολίσθησης σε κάποιο άλλο στρατόπεδο, η εξέλιξη των πραγμάτων δείχνει πως άνετα, άκοπα το πραγματοποιούν αυτό, προσχωρώντας σε ιδεολογίες (αντι-ιδεολογίες βέβαια) που το κύριο στοιχείο τους είναι η σοφή πραγματιστική συλλογιστική: «αν έχω να διαλέξω ανάμεσα στον υπαρκτό σοσιαλισμό και στον καπιταλισμό, προτιμώ τον δεύτερο, διατηρώντας βέβαια όλες μου τις κριτικές επιφυλάξεις».

Η «κριτική υποστήριξη» δηλαδή, σε ιδεολογικό και πραχτικό επίπεδο. Πρόκειται για μια στάση που κάθε άλλο παρά έχει αποκρυσταλλωθεί εντελώς, αλλά που βρίσκεται σ' ένα δρόμο αποκρυστάλλωσης. Τα υψηλά παραδείγματα της μόδας έρχονται στη χώρα μας βέβαια από την πολιτισμένη Ευρώπη. (*)

Αν λοιπόν μια από τις πλευρές που συνθέτουν τα πράγματα στο σημερινό κόσμο είναι μια άρνηση της επανάστασης — επομένως μια αντεπανάσταση — και στον ιδεολογικό τομέα πολυεπίπεδη κι ασφαλώς «πολυσήμαντη», οφείλουμε να αναρωτηθούμε, να προβληματιστούμε, τόσο για τα ήπια της, όσο και για τις μορφές που αυτή εκδηλώνεται. Αναμφίβολα η ρίζα της βρίσκεται στην υποχώρηση των προωθημένων επαναστατικών απόπειρων και στην κρίση που ακολούθησε. Και λέμε αναμφίβολα, γιατί τα περισσότερα απ' όσα «ανακαλύπτουν» σήμερα ήταν τα περισσότερα γνωστά και «χτες». Αντικειμενικά δηλαδή το φαινόμενο της σύγχρονης εποχής, η «αντεπανάσταση μέσα στην επανάσταση», διευρύνει την επιρροή του, με συνέπεια όλο και μεγαλύτερες ποικιλίες να προσθέτονται στις ήδη υπάρχουσες για να περιπλοκοποιήσουν το όχι μόνο ιδεολογικό «θέμα» που παρουσιάζει ο σύγχρονος κόσμος.

(*) Όμως, όπως είπαμε, ζούμε σε μια περίεργη εποχή. Έτσι δεν λείπει διόλου — αν και μικρότερης έκτασης και χωρίς θεωρητικά εφόδια — η αντίθετη στάση που παρατηρείται σε ορισμένες πτέρυγες του αντιπολεμικού κινήματος στη Δ. Ευρώπη και που εκδηλώνεται με αποκάλυπτες φιλοσοβιετικές στάσεις στο όνομα της αντίθεσης στον καθολικό κληρικαλισμό στην Πολωνία. Ή ακόμα, σε χώρες όπου η «αριστερά» κρατούσε αποστάσεις από την σοβιετική πολιτική, έχουμε την εμφάνιση φιλοσοβιετικών πανκ! Για να μην αναφερθούμε σ' έναν τρομερό κι όχι αθώο αλλοιθωρισμό όσων επικαλούνται την «προλεταριακή ή αντιμπερλιαστική ένοπλη βία».

Η «αντεπανάσταση μέσα στην επανάσταση» αντιπροσωπεύει μια σημαντική πλευρά του σύγχρονου κόσμου. Δε βρισκόμαστε μπροστά σε μια «απλή» καθυπόθηση του υποκειμενικού παράγοντα, σε μια τεράστια αναυτιστοιχία του σε σχέση με τους υπερώριμους αντικειμενικούς παράγοντες, αλλά είμαστε μάρτυρες της άλωσης επαναστατικών κατακτήσεων της εργατικής τάξης και των λαών του κόσμου. Το κεφάλαιο σαν συγκεκριμένη κοινωνική σχέση, μέχρι σήμερα βρίσκει τρόπους να θέτει στην τροχιά του ολόκληρους κοινωνικούς σχηματισμούς που φαίνεται να αποτίναξαν τα προηγούμενα δεσμά. Αν και το θέμα είναι τεράστιο, λέμε ότι οι λόγοι οφείλονται στο κατά πόσο ο συγκεκριμένος συσχετισμός δυνάμεων ευνοούσε, αλλά και στο κατά πόσο το επαναστατικό κίνημα έθεσε σαν στόχο την καταστροφή αυτού του Μαρξ ονομάζει «πραγματική υπαγωγή της παραγωγής στο κεφάλαιο». Ο καπιταλισμός παρά τα χτυπήματα που δέχτηκε, παρά τη θανάσιμη απειλή που ένωσε στον αιώνα μας, έδειξε μέχρι σήμερα μια μεγάλη ικανότητα αναπροσαρμογής που του εξασφαλίζει την κυριαρχία του. Ένα από τα βασικά του όπλα ήταν η προώθηση της περίφημης «επιστημονικοτεχνικής επανάστασης» στην παραγωγική διαδικασία και φυσικά με παρεπόμενο την έξαρση των διάφορων ιδεολογημάτων που στηρίζονταν σ' αυτήν. Κατά κάποιο τρόπο η ανασύνθεση του κεφαλαίου επιτρέπει και προετοιμάζει την αντικατάσταση των παλιών δεσμών με καινούργια. Το ότι τόσα και τόσα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα καταλήξαν στην τροχιά του ενιαίου συστήματος κοινωνικών σχέσεων το αποδειώνει. Οι μηχανισμοί χειραγώγησης των μαζών, οι μηχανισμοί που είναι επιφορτισμένοι με τον χειρισμό μιας τεράστιας μάζας έμψυχου υλικού που υπάρχει απλά για να αναπαράγει αυτό το άθλιο σύστημα, έχουν αναπτυχθεί σε πρωτοφανή βαθμό. Παρόλη την «πρόοδο», ποτέ άλλοτε δεν χρειάζονταν τόσο πολλοί για να «προσέχουν» αυτή τη μάζα, απόδειξη του παράλογου και απάνθρωπου χαρακτήρα αυτών των κοινωνικών σχέσεων. Τα ιδρύματα «Έρευνας και Ανάπτυξης» έχουν αναλάβει γενικά το έργο της απομυθοποίησης της επανάστασης που εξακολουθεί νάναι μια εν δυνάμει απειλή. Οι ιδέες, οι συνθήκες, οι τρόποι ζωής, η ιστορική μνήμη, η κουλτούρα, όλα αυτά πρέπει να ομοιομορφοποιηθούν, πρέπει αφού διαστρεβλωθούν και κατασφυκτασθούν να αντικατασταθούν με όσα προετοιμάζουν τα ιδρύματα και το κράτος. Η «αντεπανάσταση μέσα στην επανάσταση», αυτή η ζωογόνα ανάσα του συστήματος, μέχρι χτες εκφράζονταν κύρια από τις δυνάμεις εκείνες που προβάλλανε από την επανάσταση και μετατράπηκαν στο αντίθετό τους. Αυτές δηλαδή, που μια εποχή ονομάζονταν ρεβιζιονιστικές δυνάμεις (και μην ξεχνάμε πως ήταν ο Μάο και οι κινέζοι κομμουνιστές που έλεγαν πως «ρεβιζιονισμός στην εξουσία ίσον αστική τάξη στην εξουσία», πως «η αστική τάξη βρίσκεται μέσα στο κόμμα» κλπ). Σήμερα μετά τα δραματικά γεγονότα της προηγούμενης δεκαετίας, σημειώθηκε μια μεγάλη έκταση προσχώ-

ρηση στο μέτωπο αυτό δυνάμεων που τουλάχιστον φραστικά αγωνίζονταν ενάντιά του.

Αν ορισμένοι δείχνουν να καθυστερούν — είτε γιατί έχουν το δίκιο και αυτό δεν μπορεί κάποτε να λάμψει, είτε γιατί επικαλούνται ιστορικά ανάλογα παραδείγματα — δεν επιτρέπεται οποιοσδήποτε εφησυχασμός γιατί συντελείται μια σοβαρή μετατόπιση ακόμα και των δυνάμεων εκείνων που συνεχίζουν να αντιστέκονται. Η μετατόπιση αυτή γίνεται προς τέτοια εδάφη που να είναι εύκολη η αφομοίωση και το ξεδόντπασμα αυτών των γραμμών αντίστασης

Μιλάμε και για την πρόσφατη κινητικότητα «εναλλαχτικής» απόχρωσης. Παρά την ποικιλία τους, οι θεωρητικές και ιδεολογικές εκτιμήσεις τους στηρίζονται στην άρνηση της πείρας του εργατικού κινήματος, στην άρνηση της επαναστατικής διαδικασίας. Και δυστυχώς η αντικατάσταση των τελευταίων από την όποια νεωτερικότητα ή τον όποιο προσδιορισμό νέων πεδίων παρέμβασης, δεν τους επιτρέπει να κρατούν τις αποστάσεις — όταν οξύνονται τα ζητήματα — από τη σοσιαλδημοκρατία και τον «ευρωκομμουνισμό».

Ο κόσμος σήμερα παρουσιάζει ένα «θέαμα» που σ' αυτό χωρούν μονοσήμαντες αναλύσεις. Δεν έχει σημασία αν έχουν τέτοιες μονοσήμαντες αναλύσεις πέρση και βρίσκουν απήχηση. Είναι κι αυτό ένα από τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου «πολυσήμαντου» κόσμου. Η υπογράμμιση αυτή ίσως φαίνεται παράδοξη αφού στον μαρξισμό, σαν «παραδοσιακή» — δηλαδή «περασμένη», «παρελθοντική» — άποψη, αποδίνεται ο χαρακτηρισμός της «μονοσήμαντης» κοσμοαντίληψης, απ' όπου και τα πυρά κατά του «μονισμού» από νεωτερικούς αναζητητές εκλεκτικών, πολυσήμαντων υποτίθεται, αληθειών. Αυτό το θέαμα αδυνατεί να το συλλάβει, να το κατατάξει, να το μοντελοποιήσει η σύγχρονη έγκυρη σκέψη. Οι τέως αμφισβητίες αυτής της σύγχρονης έγκυρης σκέψης ακολουθώντας ή μάλλον δείχνοντας έναν σουίβισμό (ακολουθητισμό) που φτάνει τα όρια του μωρηκασμού, δεν έχουν τίποτα άλλο από το να αναφέρονται στην ανωμαλία της ιστορίας, δηλαδή στα όσα έγιναν κύρια στον αιώνα μας. Η αναγνώριση μιας κατάστασης δε σημαίνει παραδοχή της. Αλλά η ίδια η αναγνώριση αποτελεί μια δύσκολη και επίπονη διαδικασία. Δε γίνεται μακριά και έξω από την επαφή με τα πράγματα. Αντίθετα προϋποθέτει αδιάκοπη επαφή, σύγκρουση με τα πράγματα. Μια ερμητική σκέψη υποκρίνεται πως «θεάται» το πανόραμα του κόσμου αποστασιοποιημένη, ενώ παρεμβαίνει άμεσα, υποβάλει και, με τις σημερινές δυνατότητες, χειρίζεται. Αντί να μεταστρέφονται αργοπορημένα από τα θέλητρα μιας απόμακρης θεώρησης, όσοι μπούχτισαν από τον πρακτικισμό και από τη χρησιμοποίηση θεωρητικών όπλων που δεν τους υπάκουσαν στις πρώτες απόπειρες, θα ήταν προτιμότερο να αναρωτηθούν αν ωρίμασαν ποτέ. Αλλά τι σχέση έχει η φιλοσοφία με την εποχή μας;

Υ

«Το ζήτημα αν η ανθρώπινη νόηση μπορεί να καταχτήσει την αντικειμενική αλήθεια, δεν είναι ένα ζήτημα θεωρίας μα πραχτικό ζήτημα». Κ. Μαρξ.

Μπορούμε με δυο τρόπους να προσεγγίσουμε το πρόβλημα της φιλοσοφίας. Ο πρώτος συνίσταται στο να τη θεωρήσουμε σαν κοσμοαντίληψη, δηλαδή σαν τον τρόπο, το πρίσμα με το οποίο θεωρείται ο κόσμος και άρα, ανεξάρτητα από το πόσο συστηματοποιημένα και συνειδητοποιημένα είναι όλα αυτά, όλοι λίγο πολύ έχουμε κάποια φιλοσοφία. Ο δεύτερος συνίσταται στο να θεωρήσουμε τη φιλοσοφία σαν τη θεωρία της γνώσης και επομένως σαν την συστηματοποίηση της τεράστιας προσπάθειας και της πάλης που διεξάγει η ανθρώπινη νόηση στην πορεία της κατάκτησης της αντικειμενικής αλήθειας. Σ' αυτό το δεύτερο επίπεδο είναι που παρεμβαίνουν οι διάφορες φιλοσοφικές σχολές, τα διάφορα φιλοσοφικά ρεύματα, οι υποδιαιρέσεις τους, οι εκπρόσωποί τους κλπ. Και φυσικά έχει συσσωρευτεί τόσο και τέτοιο υλικό σ' όλη την διαδρομή των αντιπαραθέσεων, που όποιος θελήσει να ασχοληθεί έστω και λίγο με αυτή την πλευρά της φιλοσοφίας, πρώτα από όλα οφείλει να τοποθετηθεί γύρω από τα δύο μεγάλα ρεύματα, τον υλισμό και τον ιδεαλισμό.

Όταν ρωτάμε τι σχέση έχει η φιλοσοφία με την εποχή μας, είναι σα να θέτουμε μια άλλη ερώτηση: Όσοι πασχίζουν να κατανοήσουν και να παρέμβουν σ' αυτή την πραγματικότητα που ορίζει η εποχή μας σε τι ωφελούνται από την ενασχόλησή τους με τη φιλοσοφία;

Αρχικά ας παραδεχτούμε πως υπάρχουν πολλοί λόγοι στο να μας απομακρύνουν από μια σχέση με τη φιλοσοφία. Ένα γενικότερο κλίμα, ο αποκρυφισμός της γλώσσας, η μη κατανόηση της σημασίας και του πραχτικού χαρακτήρα μιας τέτοιας ενασχόλησης, η συνήθεια πλέον στις εύκολες λύσεις που συνήθως αποτελούν υποκατάστατα και τίποτε άλλο κλπ κλπ. Όλα αυτά συμβάλουν σε μια απομάκρυνση. Κι όμως αυτό το φαινομενικά αδύνατο και αναιμικό μέτωπο, το μέτωπο της φιλοσοφίας, μπορεί να αποδειχτεί μια ισχυρή βάση εκκίνησης που θα στηρίζει μια πολύπλευρη δραστηριότητα, της οποίας ο ανταγωνιστικός χαρακτήρας δεν θα επηρεάζεται στην ουσία του από τα διάφορα σκαμπανεβάσματα.

Το ενιαίο σύστημα κοινωνικών σχέσεων σ' όλες τις παραλλαγές του, έχει μεγάλες δυνατότητες να χειρίζεται τεράστια δυναμικά ανθρώπων. Οι χειριστικοί μηχανισμοί έχουν διογκωθεί τρομαχτικά κι αποτελούν ένα ουσιαστικό στήριγμα των κοινωνικών σχέσεων. Ο κάθε άνθρωπος ξεχωριστά νοιώθει εντελώς αδύναμος να αντιμετωπίσει όλη αυτή την κατάσταση.

Μια μικρή παρένθεση: Δεν είναι διόλου τυχαία η σημαντική επιρροή της θρησκείας που κατορθώνει να καλύπτει, έστω με μια ψευδή συνείδηση, τα

άγχη και τους προβληματισμούς του κόσμου. Ο πάπας και ο Αγιταλλάχ βέβαια, δεν παρέμειναν ποτέ στην ευγενή ενασχόληση του φιλοσοφικού στοχασμού. Και οι δικοί μας «νεοορθόδοξοι» πιστοποιούν ακριβώς τα τεράστια κενά που υπάρχουν από την εγκατάλειψη κάποιων σημαντικών μετώπων. Κι αν ίσως δεν αρέσει η ρήση του Μαρξ πως «η θρησκεία είναι το όπιο του λαού», ας το διατυπώσουμε αλλιώς: Η θρησκεία αποτελεί έναν από τους χειριστικούς μηχανισμούς που λειτουργούν με αποτελεσματικότητα στις παραμονές του 21ου αιώνα, ενώ έχουν παμπάλαιες καταβολές. Το καταφύγιο του ανθρώπου που καθημερινά βομβαρδίζεται από τεχνοκρατικά πραγματιστικά πρότυπα, που ζει περιμένοντας το μοιραίο, που ανέχεται και εσωτερικεύει όλες τις σχέσεις εξουσίας, το καταφύγιο λοιπόν αυτού του ανθρώπου δε μπορεί νάναί άλλο από κάποια μορφή ανορθολογισμού; Μήπως έχουν δίκιο όσοι υποστηρίζουν ότι είναι αναλλοίωτη η φύση του ανθρώπου;

Αν φαίνεται πως έχουν πέραση οι μονοσήμαντες αναλύσεις, αυτό δεν είναι άσχετο με τη διάχυτη πεποίθηση ότι είναι τελειώς αδύνατο πράγμα να γνωρίσει κανείς την ουσία των πραγμάτων. Και έτσι παρατηρείται μια επάρκεια στην επιφάνεια των πραγμάτων, στις απόλυτες και μονοσήμαντες αλήθειες. Στα πιο ζωηρά τμήματα των κοινωνιών, όπως στη νεολαία, το άμεσα βιώσιμο αποτελεί την μοναδική «θεωρία της γνώσης» προς μεγάλη χαρά όσων έχουν επίγνωση των «μεγάλων αληθειών της ζωής». Η συγκυρία στο χώρο της σύγχρονης σκέψης είναι τέτοια που επιτρέπει να υποστηρίζεται πως «η φιλοσοφία δεν έχει ιστορία», αφού διάφορες έννοιες και κατηγορίες έρχονται, φεύγουν, ξαναγυρίζουν εμπλουτισμένες ουσιαστικά ή επιφανειακά. Γιατί αν η ιστορία είναι ιστορία ιδεών τότε σίγουρα η φιλοσοφία δεν έχει ιστορία. Είναι λοιπόν εντελώς δικαιολογημένο οι κυρίαρχες ιδέες να περιφρονούν την ιστορία. Γιατί με την ιστορία θα συνομολογούσαν την ιστορικότητά τους. Και μια από τις μεγαλύτερες επισημάνσεις του μαρξισμού είναι ακριβώς ο τονισμός της ιστορικότητας κάθε κοινωνικής εκδήλωσης. Έχει σημασία στο σημείο αυτό να παρακολουθήσουμε μια σκέψη του Μάο όπως αυτή διατυπώνεται σε ένα απόσπασμα από τα «παραδείγματα διαλεκτικής»: «Ορισμένοι ισχυρίζονται πως όταν γράφεις είναι αδύνατο να αποφύγεις να είσαι μονόπλευρος. Υπάρχει κάποια βάση σ' αυτή την διαβεβαίωση. Εκείνο που μόλις είπα είναι πως χρειάζεται αρκετά η μαρξιστική μέθοδος για να πετύχουμε από τον καθένα την άρνηση της μονόπλευρης στάσης. Δεν πρέπει να υπάρχει μονόπλευρη στάση. Δεν είναι σύμφωνη με την πραγματικότητα. (...) Μπορούμε να ζητήσουμε λίγο περισσότερη διαλεκτική ή όχι; Δε μπορούμε να την κάνουμε γνωστή πιο πλατιά, έτσι που βιθμιαία να γίνεται μια μεγαλύτερη χρήση της; Νομίζω πως είναι δυνατό και απαραίτητο. Μέρα με τη μέρα, χρόνο με το χρόνο, θα υπάρξουν περισσότεροι άνθρωποι, περισσότεροι συγγραφείς και καθηγητές, που θα αποχτούν μια πιο ολοκληρωμένη άποψη των προβλημάτων. Για το λόγο

αυτό, είπα πως η ύπαρξη της μονόπλευρης στάσης είναι ένα γεγονός. Αλλά ζητώ να ξεπεραστεί βαθμιαία. Δε θα υπάρχει μονόπλευρη στάση μια μέρα; Σε δυο χιλιάδες χρόνια θα υπάρχει ακόμα μονόπλευρη στάση. Εμείς οφείλουμε να κάνουμε γνωστή τη διαλεκτική και η διαλεκτική πρέπει να αναπυχθεί. Συμπερασματικά, ζητώ να κάνουμε εκατομμύρια διαλεκτικούς».

Ο Μάο ζητάει να τεθεί αυτός ο στόχος όχι για κανέναν άλλο λόγο, αλλά γιατί η ίδια η πραγματικότητα είναι διαλεκτική. Στις τελευταίες σειρές του κείμενου που δημοσιεύουμε ο Μάο απαντά στο ερώτημα «γιατί πρέπει να μάθουμε τη διαλεκτική; Την μαθαίνουμε μονάχα για να έχουμε μια ξεκάθαρη άποψη για τον κόσμο, για να μπορούμε να εξετάσουμε τις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους και τις σχέσεις ανάμεσα στον άνθρωπο και την ύλη στον κόσμο αυτό».

Ο Λένιν στα «φιλοσοφικά τετράδια» αναφέρει πως «η διαλεκτική είναι ακριβώς η γνωσιοθεωρία του μαρξισμού». Και πως το αμέτρητα πλούσιο περιεχόμενο της, συγκρινόμενη με άλλους τρόπους σκέψης, οφείλεται στο ότι είναι «ζωντανή, πολύπλευρη (με αιώνια αυξανόμενο αριθμό πλευρών) γνώση με ένα πλήθος αποχρώσεων κάθε τρόπου μελέτης, προσέγγισης της πραγματικότητας (με ένα φιλοσοφικό σύστημα, που αναπτύσσεται σε σύνολο μέσα από κάθε απόχρωση)». Ενώ «η ευθυγράμμιση και η μονομέρεια, η ακαμψία και η αποστέωση, ο υποκειμενισμός και η υποκειμενική τύφλωση, νοιά οι γνωσιολογικές ρίζες του ιδεαλισμού».

Για να ξαναγυρίσουμε στο Μάρξ. Αν η κατάκτηση της αντικειμενικής αλήθειας διαμεσολαβείται από την πράξη (είναι πραχτικό ζήτημα) είναι επόμενο η υλιστική διαλεκτική φιλοσοφία να έχει σαφή και βαθύ πραχτικό χαρακτήρα. Όσοι διατείνονται ότι ενδιαφέρονται γι' αυτή την πραχτική δραστηριότητα, δε μπορούν να αδιαφορούν για την επιστήμη αυτή και τη μέθοδό της. Πολύ περισσότερο είναι υποχρεωμένοι να ανασκευάσουν κάθε άρνηση γενικά της μαρξιστικής διαλεκτικής. ()*

6

«Αν ο μαρξισμός είναι επιστήμη, δε μπορεί να είναι άλλη από την επιστήμη της επανάστασης και τότε το παράδειγμα αυτής της επιστήμης είναι η ίδια η επανάσταση».

Εδώ θα σταθούμε ο' ένα «επιστημολογικό», όπως λένε τώρα, πρόβλημα. Δηλαδή, στο αν ο μαρξισμός για να συγχρονιστεί, οφείλει να ικανοποιεί τις

(*) «Σήμερα, που όλο και πιο συχνά οι «χτεσινόι» ειδικοί στην εξότωση του μαρξ

απαιτήσεις της επιστημονικής πληρότητας σύμφωνα με τις προδιαγραφές της σύγχρονης ακαδημαϊκής συγκρότησης. Τότε και μόνο τότε θα είναι έγκυρος και αποδεχτός. Έτσι με το έργο αυτό σε διάφορες φάσεις της ιστορίας καταπίεστηκαν πολλοί να του «εγχύσουν» — άλλοι στη δύση κι άλλοι στην ανατολή — όλα τα «συρταράκια», τις διαιρέσεις και τις υποδιαιρέσεις. Από την κατεργασία του μαρξισμού και από τις τελευταίες απόπειρες της στρουκτουραλικοποίησής του και της φαινομενολογοποίησής του (εγχειρήματα που στην δύση συνδέθηκαν με τα ονόματα του Αλτουσέρ και του Σαρτρ) βγήκε πλήθος από ακαδημαϊκές καριέρες και πλήθος από υποψήφιους για τέτοια καριέρα. Πρόσφατα δε, ορισμένοι μέχρι πρότινος χωριστικότητά τους και εμφανίζονται με πρόσωπο που κάνει δυνατή την ένταξή τους στην έγκυρη και κοινωνικά παραδεκτή «επιστημονική-ακαδημαϊκή» κοινότητα. Και κάτω από επιδοκίμασες βέβαια, ενθουσιώδικες επιδοκίμασες...

Στην πορεία αυτή κριτικαρίστηκαν από τα «αριστερά» όλοι εκτός από τους Μαρξ και Μάο Τσετούγκ. Φυσικά, το μεγαλύτερο βάρος της απομυθοποίησης έπεσε στους Ένγκελς και Στάλιν, ενώ στη συνέχεια η «αριστερή» κριτική με μια «μικρή» μετατόπιση «διολίσθησε» έξω από τον μαρξισμό και δεν άφησε «λίθου επί λίθου» απ' αυτόν. Αφού έγιναν τελικά μερικές «παραχωρήσεις» έτσι που ο Μαρξ να παραμείνει ο τελευταίος κλασσικός οικονομολόγος, αλλά πέρα από αυτό ουδέν, η κριτική κατεδάφιση στράφηκε προς τον Μάο που, βοηθούτων και των σοβιετικών, ανακηρύχθηκε επίγονος και απόγονος της ασιατικής σκέψης, μέγας ίσως, αλλά «καλός μόνχα για την ανατολή».

Έτσι η «αριστερή» κριτική ενάντια στο μαρξισμό, γιατί δεν στάθηκε πο ριζοσπαστικός απέναντι στη φιλοσοφία και την πολιτική οικονομία και δεν τις κατάρτησε αλλά απλά τις κριτικάρησε, «ολίσθησε» ελαφρά στο γιατί δεν είναι ο μαρξισμός μια ολοκληρωμένη και «επαρκής» φιλοσοφία με την οντολογία της, τη λογική της, μια ολοκληρωμένη και επαρκής πολιτική οικονομία με όλες τις σημερινές επίσημες πειθαρχίες κλπ. Και σε ενίσχυση όλων αυτών κατέφθασαν τα βαριά όπλα, λ.χ. Πόππερ και λοιποί, για να ψέξουν το μαρξισμό για αντιεπιστημονικότητα, γιατί δεν υπόκειται σε πειραματισμό και «παραδειγματισμό» κλπ, φτάνοντας μάλιστα να τον αποκλείσουν από την κατηγορία των επιστημών μαζί με την ψυχανάλυση, την αλχημεία και την χαρτοπαίξια! Κι αν μας φαίνονται λίγο τραβηγμένα αυτά,

μού μιλάνε για τον Μαρξ, αλλά κι εξίσου συχνά, οι χτέσιννοι μαρξιστές γίνονται ειδικοί στην εξόντωση του μαρξισμού, έχει μεγάλη σημασία η επιμονή στη μαρξιστική διαλεκτική Εκεί δίνεται η μάχη. (Δ. Κωτσάκης, Εισαγωγή στο «Αποτέλεσμα της άμεσης διαδικασίας παραγωγής», Εκδ. Α / συνέχεια).

εντούτοις αποτελούν την τελευταία μόδα στην πολιτισμένη Ευρώπη...

Ο μαρξισμός είναι θεωρία για την ανατροπή του συστήματος κοινωνικών και παραγωγικών σχέσεων που επικρατεί, για την οικοδόμηση μιας άλλης κοινωνίας. Ανατρεπτική θεωρία και επομένως δεν υπάγεται στους επιστημονολογισμούς και τις κατατάξεις της κατεστημένης επιστήμης γιατί την αρνείται και επιδιώκει την αναίρεσή της. Όπου χώρεσε, όπου εντάχθηκε, όπου συνυπήρξε, έχασε από τα πριν τον ανατρεπτικό του χαρακτήρα και εξυπηρέτησε άλλους σκοπούς. Δε χωράει ο μαρξισμός ούτε σε πανεπιστήμια, ούτε σε ιδρύματα έρευνας και ανάπτυξης, γιατί τότε προσαρμόζεται. Η πορεία εμβάθυνσης, ανάπτυξης αυτής της θεωρίας, ακολουθεί άλλους δρόμους, άλλα μέσα. «Εργαστήρι» της είναι τα εκτεταμένα πεδία των κοινωνικών συγκρούσεων κάθε είδους. «Ψυχή» της — αν επιτρέπεται η έκφραση — είναι η διαλεκτική, η θεωρία των αντιθέσεων. Όπως αναφέρει και ένας Ιταλός, ο μαρξισμός «δεν οικοδομείται έξω από τά γεγονότα, δεν περιχαράκωνει τα γεγονότα σε κάποιο κλειστό κόσμο, δεν επιζητεί να τα ενταφιάσει στο νεκροταφείο κάποιας θεωρίας... Είναι μια επιστήμη κριτική, ταραχοποιός, ευερέθιστη και καυγατζού, που περνάει πάντα στη ζωή του γεγονότος. Είναι η περίφημη "καθοδήγηση για δράση". Επομένως είναι κοινωνική πράξη με την πιο μεγάλη σημασία της λέξης. Αφού δεν είναι μια επιστήμη της διαφοράς και του κατερματισμού, αφού δεν είναι ένα φιλοσοφικό σύστημα εννοιών, αφού δεν είναι μια θεωρία ξεκομμένη από την πράξη, η επιστήμη του Μαρξ αποδειχνεται πως δεν ορίζεται, δεν καταγράφεται σε γνωστούς καταλόγους. ...Ο μαρξισμός δεν έχει παραδείγματα, έχει αντίθετα προϋποθέσεις. Αυτές τις προϋποθέσεις που είναι οι πραγματικοί άνθρωποι. Στην περίπτωση μας είναι αυτή η τάξη που έχει ονομαστεί προλεταριάτο. Μια τάξη που μπορεί και πρέπει να ανατρέψει αυτή την βρώμικη τάξη πραγμάτων και να κάνει να γεννηθεί κάτι καλύτερο. Η επιστήμη του Μαρξ είναι αυτή η τάξη, αυτή η πάλη, αυτή η δυνατότητα».

Αξίζει να σταθούμε σε δύο περιπτώσεις «ξαναδιαβάσματος» του Μαρξ. Του Αλτουσέρ και του Νέγκρι. Το σημερινό πανόραμα που παρουσιάζει ο χώρος της θεωρίας, σαν αποτέλεσμα των διάφορων σταυροφοριών, δε σημαίνει πως δίνει το δικαίωμα στον καθένα να «κομογενοποιήσει», να εξισώσει αν προτιμάτε, τις διάφορες απόπειρες. Είναι άλλης τάξης πρόβλημα το έργο του Αλτουσέρ κι άλλο αυτό του Νέγκρι. Είναι άλλη η ιστορία, τα όρια, καθώς και η περιοχή του καθένα. Άλλο το βάρος και το βάθος του καθένα. Ο πρώτος θέλησε να ξεκαθαρίσει κάθε ιδεολογικό στοιχείο, κάθε σκοτεινή — δηλαδή επηρεασμένη από το χεγκελιανισμό — πλευρά του Μαρξ. Χρησιμοποίησε διάφορα δάνεια από άλλες περιοχές, όπως από τον στρουκτουραλισμό, ανακάλυψε — μάλλον όρισε — διάφορες επιστημολογικές τομές για να καταλήξει σε μια «αυτοκριτική», όπως γράφει στον πρόλογο της δεύτερης έκδοσης του «διαβάζοντας το κεφάλαιο» (το σημαντικότερο

έργο της αλτουσεριανής σχολής που παρά την εικοσάχρονη ύπαρξή του δεν έχει εκδοθεί στη χώρα μας).

«Αντίθετα έχουμε τώρα κάθε λόγο να θεωρήσουμε πως μια από τις θέσεις που πρόβαλα σχετικά με τη φύση της φιλοσοφίας, εκφράζει παρ' όλες τις διασαφήσεις που δόθηκαν, μια ορισμένη "θεωρητιστική" τάση. Ακριβέστερα ο ορισμός της φιλοσοφίας σαν θεωρία της θεωρητικής πραχτικής είναι μονόπλευρος και επομένως ανακριβής. Πρόκειται για ένα λάθος στην ίδια την έννοια παρά για ένα διαφορούμενο της ορολογίας. Ο καθορισμός της φιλοσοφίας με μονόπλευρο τρόπο σαν θεωρία των θεωρητικών πραχτικών (και κατά συνέπεια σαν θεωρία της διαφοράς των πραχτικών) είναι μια διατύπωση που δε μπορεί παρά να προκαλέσει ιδεολογικά αποτελέσματα και θεωρητικές και πολιτικές απηχήσεις είτε "θεωρησιακές" είτε "θετικιστικές"». Δεν πρόκειται για ένα μικρό λαθάκι. Το καταλαβαίνει ο καθένας. Γιατί παρόλες τις λεπτεπίλεπτες και επίμονες αναλύσεις, τελικά η ίδια η ουσία τους διέφευγε. Και διακήρυχναν όσοι τις έκαναν, πως η πάλη στο ιδεολογικό και ειδικότερα στο θεωρητικό μέτωπο είναι προέκταση της ταξικής πάλης, αλλά αυτό όπως πάρα πολλές φορές στο παρελθόν έπαιρνε τον χαρακτήρα τελετουργικής αναφοράς... Αποκόβανε με σινικά τείχη την περιοχή της θεωρίας, αφαιρούσαν σε μεγάλο βαθμό την ιστορία και τότε επεξεργάζονταν τη δομή...

Δεν είναι σωστό να κριτικαριστεί το έργο του Αλτουσέρ με αναφορά την πολιτική του τοποθέτηση. Ορισμένοι θεωρούν λήξαν το θέμα αφού ο Αλτουσέρ παρέμενε μέλος του Κ.Κ.Γαλλίας. Ο Αλτουσέρ έχει αφήσει κυρίως ένα φιλοσοφικό έργο αρκετά συνεχτικό και αυστηρό και πρέπει να κριτικαριστεί σ' αυτό το επίπεδο. Για το θέμα που εξετάσαμε έχει σημασία μια άλλη παρατήρηση που κάνει ο ίδιος ο Αλτουσέρ και αφορά τους μαθητές του:

«Όπως συμβαίνει συχνά, η κίνηση αυτή αποκρυσταλλώθηκε στην εμφανή μορφή ενός όρου, που οι τίτλοι του μοιάζουν να είναι αδιαμφισβήτητοι: *Επιστημολογία*. Κάνσαμε χρήση και κατάχρηση αυτού του όρου (ιδιαίτερα εγώ) και δεν μπορέσαμε να τον ελέγξουμε. Επιμένω σε αυτό το ζήτημα, γιατί μια ολόκληρη μερίδα από τους αναγνώστες μας προσκολλήθηκε σε αυτόν τον όρο, ενισχύοντας μέσα τους με τις δικές τους φιλοσοφικές κλίσεις τη θεωρητιστική τάση των δοκιμίων μας». Η στάση των εγχώριων αλτουσεριανών δεν διαφέρει καθόλου.

Το Νέγκρι σε αντίθεση με τον Αλτουσέρ, είναι δύσκολο να του πιάσεις στις τόσες περιπλανήσεις του. Λες και η περιοχή του μαρξισμού να είναι τόσο ανοιχτή που να δικαιολογεί κάθε τσαλαβούτημα. Αφού έκανε τα πάντα για να ανακαλύψει έναν άλλο Μαρξ, ένα Μαρξ όχι αντικειμενιστή (κατό το Κεφάλαιο στα *Grundrisse*) στο τέλος ανακάλυψε πως χρειάζεται να πάμε πέρα από τον Μαρξ ξαναχύνοντας όλες τις κατηγορίες. Η επί της ουσίας επιφανειακή αντιμετώπιση του μαρξισμού από τον Νέγκρι, παρόλες

τις οξυδερκείς κατά καιρούς επισημάνσεις του, καθώς και η τελευταία του κατάληξη (στον πράσινο εναλλαχτικό χώρο) μας δίνει το δικαίωμα να συμπεράνουμε πως κυριαρχήθηκε όλη η θεωρητικο-πολιτική του δραστηριότητα από το γνωστό *fare politica* που τόσο έχει ταλανίσει όλες τις απόπειρες ανασυγκρότησης του κινήματος. Θα αναφερθούμε μόνο στον τομέα που μας ενδιαφέρει εδώ, αυτόν της διαλεκτικής. Είναι ο Τόνι Νέγκρι που μιλάει.

«Σ' αυτό το σημείο είναι που μπορούμε οριστικά να θεωρήσουμε τον υλισμό σαν εργατική επιστήμη της επανάστασης... Σ' αυτό το σημείο είναι που η διαλεκτική μετατρέπεται σ' ένα όπλο του προλεταριάτου, οριστικά τοποθετημένη να υποβαστάζει τις εμπειρίες».

(«Το εργοστάσιο της στρατηγικής, 33 μαθήματα για τον Λένιν» σεμινάριο του Νέγκρι στο παν/μιο της Πάντοβα το 1972 που τυπώθηκε το 77)

«Χρειάζεται να απελευθερώσουμε το επαναστατικό περιεχόμενο της μαρξιστικής μεθοδολογίας... να φτάσουμε στο κεντρικό σημείο: την μαρξιστική κριτική κάθε διαλεκτικής μορφής... Τέλος της διαλεκτικής; Ναι. Γιατί είναι η πράξη της σκέψης που δεν έχει καμιά αυτονομία της συλλογικής δύναμης, της συλλογικής πράξης που συγκροτεί με τόσο δυναμισμό το υποκείμενο προς τον κομμουνισμό» («Marx oltre Marx», 1978).

«Να οβήσουμε τη διαλεκτική ακόμα και σαν ορίζοντα... Να αρνηθούμε τη διαλεκτική, αυτή την αιώνια μορφή της ιουδαϊκο-χριστιανικής σκέψης, αυτές τις περιφράσεις, για να κάνουμε λόγο — στο δυτικό κόσμο — για τον ορθολογισμό» («κομμουνισμός και πόλεμος», 1980). Ο Νέγκρι αντιλαμβάνεται τη διαλεκτική σαν έναν μηχανισμό σκέψης που εγκλωβίζει το δυναμισμό του υποκείμενου, που δεν αυτονομοποιεί τη συλλογική δραστηριότητα. Προσπαθεί να υποβάλει σε μια τέτοια κάθαρση τον Μαρξ. Μια τέτοια όμως μεταχείριση του Μαρξ δε νομιμοποιεί και κάθε συμπέρασμα, ούτε πολύ περισσότερο την αναγγελία του τέλους της διαλεκτικής... Η ρίζα αυτής της στάσης βρίσκεται στη λειψή κατανόηση του τεράστιου βήματος που έκανε ο μαρξισμός σε σχέση με όλη την προηγούμενη φιλοσοφική σκέψη. Το περίφημο πρόβλημα του «αναποδογυρίσματος» της διαλεκτικής του Χέγκελ από τον Μαρξ, παρόλους τους πονοκεφάλους που δημιουργήσε, φαίνεται πως λίγο κατανοήθηκε. Ο Νέγκρι, έτσι απλά και παστροκικά, όπως του αρέσει δηλαδή, περίπου το ομολογεί: «Η βαρετή πολεμική για την μαρξιστική μεθοδολογία και τις σχέσεις Μαρξ-Χέγκελ δεν μου φάνηκε ποτέ πολύ ενδιαφέρουσα...» («Marx oltre Marx»). Η ανατροπή του χεγκελιανισμού δεν έγινε στο πεδίο σύνταξης ενός φιλοσοφικού έργου, αλλά στο πεδίο της μελέτης της ιστορίας. Ο Μαρξ έγινε «οικονομολόγος» για να ανατρέψει το «σύστημα» του Χέγκελ. 'Αρχισε μια δουλειά... Το ζήτημα είναι αν την συνεχίζουν όσοι επαναφέρουν τα πράγματα στο «έδαφος» που αυτός ήθελε να ανατρέψει. Και το θέμα αυτό έχει μεγάλη σημασία για την πρακτική κατεύ-

θυση όλων των γραμμών αντίστασης στη σύγχρονη βαρβαρότητα.

Ε

«Η άποψη του παλιού υλισμού είναι η «κοινωνία των πολιτών». Η άποψη του καινούργιου υλισμού είναι η ανθρώπινη κοινωνία η κοινωνικοποιημένη ανθρωπότητα» Κ. Μαρξ.

Αν κρίνουμε λοιπόν την ιστορία των ιδεών σαν ιστορία των ιδεών και αποδεχτούμε τους ισχυρισμούς που καταλογίζουν στο Μαρξ — είτε ξεκινώντας από επιστημολογικά είτε άκρως ανατρεπτικά κίνητρα — πως δηλαδή δεν ανέτρεψε ριζικά την υπάρχουσα γνώση, πως δεν έκανε «νέα κοπερνίκεια επανάσταση» στη φιλοσοφία και δεν κατάστρεψε στα «ίδια τα κύτταρά της» την αστική ιδεολογία, θα είμαστε αναγκασμένοι να διαπιστώσουμε πως πραγματικά η σκέψη κινείται με «προκατακλυσμαίες» έννοιες και κατηγορίες, αφού μάλιστα αποδεχτούμε να αντικαταστήσουμε τις έννοιες και τις κατηγορίες που χρησιμοποίησαν οι μαρξιστές, με αυτές που χρησιμοποιούν οι σημερινοί κήρυκες της επανόδου στον ορθολογισμό, στην έξαρση των κατακτήσεων της επιστήμης κλπ.

Δε λέμε τίποτα παραπάνω από το ότι αυτό που εισφέρουν στην ουσία είναι μια επιστροφή με την έννοια της κάθαρσης και απλής υποχώρησης: Στον τομέα της ανατροπής, οι πιο ανατρεπτικοί προβάλλουν σαν πρότυπο μια επιστροφή στην «κοινωνία των πολιτών» αντιπαραθέτοντάς την στο κράτος. Κι αυτοί είναι οι πιο προχωρημένοι. Η κριτική τους στον «επαρκτό σοσιαλισμό» — και μάλιστα των χτεσινών πολύ προχωρημένων στο μαρξισμό — είναι τα «ανθρώπινα δικαιώματα». Η ανακάλυψη της μη ουδετερότητας της τεχνικής και της τεχνολογίας, με μια μικρή ολίθηση μπορεί εύκολα να μετατραπεί στη ρεφορμιστική-σοσιαλδημοκρατική προγραμματική κατεύθυνση να αλλάξουμε μέσω των συνδικάτων και της «συμμετοχής» το χαρακτήρα αυτής της τεχνικής και τεχνολογίας. Η πιο άκρατη κριτική της πολιτικής διαμεσολάβησης εύκολα εξατμίζεται σε μια δικαιολόγηση κάθε μέσου φτάνει να έχουμε αποτελέσματα. Κι όμως είναι ο ίδιος ο Μαρξ που μίλησε για την ταξική πάλη, τη δικτατορία του προλεταριάτου, το κομμουνιστικό κίνημα, αλλά αυτός ο Μαρξ δεν είναι αρεστός. Ο τίτλος τιμής ανήκει ακόμα στον Μαρξ — και γι' αυτό κατακεραυνώνεται — που «νεαρός» ακόμα ξεσκέπασε την ουσία των «ανθρώπινων δικαιωμάτων». Η σημερινή εξέλιξη των πραγμάτων, όλη αυτή η «μοναξιά του ανθρώπου», ο άκρατος ατομικισμός, η βασιλεία του «όλοι για μένα και εγώ για τον εαυτό μου» κλπ, δείχνουν ακριβώς μιαν άλλη ριγμένη στη λήθη πλευρά του μαρξισμού. Όποιος θελήσει να προβάλλει τέτοιες πλευρές του μαρξισμού — που είναι και η ουσία του — βλέπει να σχηματίζεται ένα ενιαίο μέτωπο που

αρχίζει από αναρχικούς κάθε απόχρωσης, ανανεωτές, εναλλαχτικούς και «παραδοσιακούς». Η υποχώρηση που έχει σημειωθεί — η αντεπανόσταση αν θέλετε — στον τομέα της σκέψης και που βρίσκεται σε εξέλιξη, επιβάλει το διαχωρισμό των πραγμάτων, δηλαδή των περιεχόμενων που δίνουν οι ποικιλίες των τάσεων, σχολών, θεωριών κλπ. Από την άποψη εκείνων που επιζητούν αυτή την πραγματική «κοινωνικοποιημένη πραγματικότητα» κι όχι την επιστροφή στην «κοινωνία των πολιτών» σαν λύση των σημερινών αδιεξόδων, κείμενα σαν αυτό του Μάο βοηθούν στο να κρατιέται σταθερός ο στόχος. Και για να κρατηθεί ο στόχος, χρειάζεται η αναγνώριση της ανάγκης προχωρήματος της θεωρίας να μην οδηγήσει σε υποκατάστατα που ρίχνουν πολύ πίσω και κατανοούν την αναγνώριση αυτή «άλλοθι» για να δικαιολογηθούν οι όποιες προσαρμογές, αποσιρτήσεις, αποστασίες. Σίγουρα από μόνη της δεν έρχεται η πράξη. Αλλά για να έρθει δε μπορούν να υπηρετούνται άλλες ιδεολογίες (αντιεξουσιαστικές, εναλλαχτικές, σοσιαλδημοκρατικές) και να ρίχνεται στα σκουπίδια αυτό που καταχτήθηκε στη θεωρία. Κι άλλωστε γνωρίζουμε πλέον πως «κάθε πέρασμα από τα όρια δεν αποτελεί απελευθέρωση».

ΣΤ

«Η μάχη για τη γνώση έγινε ένα σημαντικό μέρος του αγώνα που διεξάγεται τώρα, όπως και εκείνου της επανιδιοποίησης της κοινωνικής γνώσης και της ιστορικής μνήμης».

Η συσσώρευση προβλημάτων δημιουργεί τα αδιέξοδα και η ύπαρξη τέτοιων αδιεξόδων δημιουργεί τους όρους για την ανάπτυξη της σκέψης, για νέα ποιοτικά άλματα στη γνώση. Δεν υπάρχει όμως τόσο γνώση στην εποχή μας, τέτοιος υπερπληθωρισμός γνώσεων, έτσι που η λύση των αδιεξόδων μπορεί να είναι αποτέλεσμα ακόμα μεγαλύτερης συσσώρευσης γνώσεων; Μήπως μαζί με την υπερσυσσώρευση κεφάλαιου έχουμε και υπερσυσσώρευση γνώσεων; Η σύνδεση των δύο όρων «κεφάλαιου» και «γνώσης», όσο κι αν αποτελεί προσβολή στις εξάρσεις των υμνητών του «θαύματος» της επιστήμης και της τεχνικής, δείχνει πως η λύση των αδιεξόδων δεν πρόκειται να είναι αποτέλεσμα μιας τέτοιας υπερσυσσώρευσης. Η λύση βρίσκεται στον αντίθετο πόλο. Γιατί ακριβώς έχουμε και στη γνώση υπερσυσσώρευση. Επομένως η ζήτηση φερέγγυας γνώσης, γνώσης για τις ανάγκες αξιοποίησης του κεφάλαιου, σημαίνει πειθαναγκασμό της γνωστικής δραστηριότητας σε ορισμένες κατευθύνσεις, σφετερισμό και ιδιοποίηση της κοινωνικής γνώσης, δηλαδή της γνώσης που βγαίνει από την πραχτική των εργαζόμενων του χεριού και του μυαλού. Επομένως η κρίση του κεφάλαιου είναι και κρίση του «Κεφάλαιου-Γνώσης». Από κεί και η κρίση στην παιδεία, στα πα-

νεπιστήμια και όλα τα πασίγνωστα που ακούγονται, γράφονται και κλαυθμρίζονται. Η υπερσυσσώρευση γνώσεων συνδυάζεται με μια συρρίκνωση της γνώσης και της σκέψης. Το «τεχνικό», «οργανωτικό» αδιέξοδο της αντίθεσης γενική γνώση—ειδική γνώση δεν είναι τέτοιο. Είναι σύμπτωμα της γενικής κρίσης της «Γνώσης του Κεφάλαιου». Δεν παράγονται τόσες και τέτοιες γνώσεις που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαζών ή αν θέλετε του ανθρώπου, παράγονται αντίθετα τόσες και τέτοιες γνώσεις που ανταποκρίνονται σε ανάγκες άλλες, στις ανάγκες επιβίωσης της σχέσης κεφάλαιο, στις ανάγκες διαιώνισης του συστήματος κοινωνικών σχέσεων που στηρίζονται στη βάση αυτή 'Όλα όσα λέγονται για το «τέλος των ιδεολογιών», το «τέλος της θεωρίας» κλπ, εκφράζουν αυτή τη συρρίκνωση, που αποτελεί την ανάποδη όψη της υπερσυσσώρευσης γνώσεων. Επομένως όταν μιλάμε για ανάπτυξη της σκέψης, για νέα άλματα στη γνώση, μιλάμε για κάτι άλλο. Αυτή την 'Άλλη Γνώση την απαρνήθηκαν από χρόνια και οι Χρουτσώφ-Μπρέζνιεφ-Γκορμπατσώφ και οι Τενγκ και Σία Αυτή η 'Άλλη Γνώση, η απόπειρα για την αντιπαράθεση 'Άλλης Γνώσης, ήταν το κύριο περιεχόμενο της πολιτιστικής επανάστασης που σφράγισε και την τελευταία περίοδο του έργου του Μάο. Αυτή την 'Άλλη Γνώση έχτισε ο Μαρξ. Αυτή την 'Άλλη Γνώση πάσχισε να αποκαταστήσει ο Λένιν όταν έγραψε στα «φιλοσοφικά τετράδια» «έχουμε πολύ δουλειά να κάνουμε». Αυτή η 'Άλλη Γνώση δεν είναι ο αποκρυφισμός και εγκλεισμός σε «χωριστικούς κόσμους» που διακήρυχναν οι μέχρι πριν λίγο υπέρμαχοι της αυτονομίας. Δεν αναπτύσσεται παρά μονάχα σε αδιάκοπη σύνδεση με την πραχτική της ταξικής πάλης σε όλα τα μέτωπα. Οι αποκρυφισμοί, οι μεσοσιανισμοί και τα παρόμοια, δεν αποτελούν ανταγωνιστική γνώση με το «Κεφάλαιο-Γνώση», αλλά συστατικό μέρος του και ιδιαίτερα στις μέρες μας. 'Όταν ζητάμε να ξανασυνδέσουμε τη συνέχεια της ανταγωνιστικής Γνώσης, ζητάμε όχι να χτίσουμε έναν κλειστό μικρόκοσμο ιδεών σε «θερμοκήπιο», αλλά αντίθετα, να κάνουμε αυτό σημαίνει ανάπτυξη ενός ιδεολογικού μετώπου. Σημαίνει κριτική της «Γνώσης-Κεφάλαιο», ξεριζώμα του διαχωρισμού σε στεγανά: παραγωγικές σχέσεις από δω, γνώση από κει και υπόκλιση δουλική με δέος και θαυμασμό νεοφώτιστου αρχοντοχωριάτη μπροστά στη δεύτερη και αναθεματισμό της πρώτης. Και δεν είναι λίγοι αυτοί που, παρά τις αντίθετες διακηρύξεις τους, υποκλίνονται στην ουσία της «Γνώσης-Κεφάλαιο». Γι' αυτό, όσοι δεν βολεύονται στα «στενάχωρα» πλαίσια της μαρξιστικής διαλεκτικής και θέλουν να εμφανίζονται φορείς μιας σκέψης εναλλακτικής, με την έννοια της ριζικής απάρριψης κάθε άλλης κυρίαρχης, οφείλουν να οικοδομήσουν μια ανταγωνιστική σκέψη, όχι μονάχα σε σχέση με τα επιφανόμενα, αλλά και με τις ρίζες της. Θα θυμίσουμε μόνο πως οι Πόππερ και οι νέοι μαίτρ είναι εναλλαχτικοί, αλλά σαν πσιωδρόμηση μονάχα. 'Όσοι όμως

εμπνέονται από τη θέση της επικαιρότητας του κομμουνισμού, δε μπορεί παρά να πασχίζουν για την οικοδόμηση της Άλλης Γνώσης, θεωρητικά και πρακτικά. Ενάντια στο ρεύμα, βέβαια. Η κινέζικη εμπειρία είναι μια σημαντική παρακαταθήκη στον τομέα αυτό, γιατί για πρώτη φορά και σε τέτοια έκταση το προλεταριάτο και ο λαός έθεσαν άλλα κριτήρια για την Γνώση, αμφισβήτησαν θεσμούς και προαιώνιες παραδόσεις, πορεύτηκαν ενάντια σε οικονομικά μοντέλα, κριτίκαραν τα υλικά κίνητρα κλπ. Το σύνθημα της πολιτιστικής επανάστασης «κόκκινος κι όχι ειδικός», η κριτική της θεωρίας των «παραγωγικών δυνάμεων» και η επιμονή στην ταξική πάλη, όσο κι αν φαίνεται να διαψεύδονται από την πορεία των πραγμάτων, αποτελούν την πιο σημαντική κατάχτηση της Άλλης Γνώσης που οφείλουμε να διαφυλάξουμε, αλλά και να εμπλουτίσουμε.

* * *

Η αμφισβήτηση της πραγματικής επανάστασης στις ιδέες, τις συνήθειες, στον τρόπο ζωής, στο μετασχηματισμό της ανθρώπινης φύσης, συνένωσε και συνενώνει σε μια πραγματική αντεπανάσταση με παρατεταμένο χαρακτήρα. Αυτή όμως η πραγματική επανάσταση που άλλοι κλαίει στα ερείπια της (άλλοι διερωτώνται «μα υπήρξε ποτέ επανάσταση;») κι άλλοι θεωρούν από καιρό κλεισμένη τη σελίδα και «ξαναγράφουν» κάποια άλλη ιστορία, εξακολουθεί να ταράζει όνειρα και να ενοχλεί συνειδήσεις αλλά και πλήθος από εφησυχασμούς.

Υπάρχει και η καλή πλευρά σ' όλα αυτά γιατί δίνει την δυνατότητα, μέσα από αυτή την καταλυτική μανία που άλλοτε κρατιέται σε όρια επιχειρηματολογίας κι άλλοτε σε πραγματικό μένος, να δοκιμαστούν «σταθερές» — ας χρησιμοποιήσουμε αυτόν τον εντελώς ακατάλληλο όρο, καταχρηστικά έστω — και να επισημανθούν οι «μεταβλητές» τους. Και η ισχυροποίηση των πρώτων και το βάθαιμα στις δεύτερες, να επιστρέψουν τη συσπείρωση από καλύτερες θέσεις δυνάμεων τέτοιων, που να φέρουν τον αγώνα στο ιδεολογικό επίπεδο στο ύψος των προβλημάτων που ορθώνονται στην εποχή μας. Τότε έχει τη θέση του αυτό που έλεγαν στην πολιτιστική επανάσταση και που προκαλούσε την ειρωνεία και τον χλευασμό: «**Στον κόσμο επικρατεί μια αναταραχή χωρίς προηγούμενο. Μαύρα σύννεφα υψώνονται από παντού. Η κατάσταση είναι εξαιρετική.**»

A / συνέχεια, Σεπτέμβρης 85

Ι. ΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΙΣΜΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό συζητούνται τα παρακάτω προβλήματα: 1) οι δύο αντίπαλες δυνάμεις στη φιλοσοφία, 2) η διαφορά ανάμεσα στον ιδεαλισμό και τον υλισμό, 3) η προέλευση του ιδεαλισμού και η ανάπτυξή του, 4) η προέλευση του υλισμού και η ανάπτυξή του.

Οι δύο αντίπαλες δυνάμεις στη Φιλοσοφία

Η ιστορία της φιλοσοφίας είναι η ιστορία της ανάπτυξης και της πάλης δύο αντιτιθέμενων φιλοσοφιών: του ιδεαλισμού και του υλισμού. Όλα τα ρεύματα και οι τάσεις αποτελούν εκδηλώσεις αυτών των δύο βασικών σχολών.

Όλες οι φιλοσοφικές θεωρίες είναι δημιουργήματα ανθρώπων που ανήκουν σε μια καθορισμένη κοινωνική τάξη. Οι ιδέες αυτών των ανθρώπων είναι προσδιορισμένες ιστορικά από μια καθορισμένη μορφή κοινωνικής ζωής. Όλες οι φιλοσοφικές θεωρίες εκφράζουν τις ανάγκες μιας καθορισμένης κοινωνικής τάξης και αντανακλούν το επίπεδο ανάπτυξης των κοινωνικών παραγωγικών δυνάμεων, των ιστορικών όρων και της γνώσης της φύσης από μέρους των ανθρώπων. Το πεπρωμένο μιας φιλοσοφίας προσδιορίζεται από το βαθμό που αυτή η φιλοσοφία ικανοποιεί τις ανάγκες της κοινωνίας.

Η κοινωνική προέλευση του ιδεαλισμού και του υλισμού βρίσκεται στην κοινωνική διάρθρωση που χαρακτηρίζεται από ταξικές αντιθέσεις. Η πρώτη εκδήλωση του ιδεαλισμού είναι το προϊόν της άγνοιας και των προλήψεων των πρωτόγωνων ανθρώπων. Σε συνέχεια, όπου αναπτύχθηκαν οι παραγωγικές δυνάμεις, βελτιώθηκε επίσης και η επιστημονική γνώση και ο ιδεαλισμός έπρεπε επομένως να ξεπεραστεί και να αντικατασταθεί από τον υλισμό. Όμως, από τους αρχαίους χρόνους μέχρι τους σύγχρονους καιρούς, ο ιδεαλισμός δεν ξεπεράστηκε. Αντίθετα, αναπτύχθηκε και διεξήγαγε έναν

παρατεταμένο αγώνα με τον υλισμό, από τον οποίο δεν κρίθηκε ακόμα ο νικητής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως η κοινωνία είναι διαιρεμένη σε τάξεις. Οι εκμεταλλεύτριες τάξεις δε μπορούν — από τη μεριά τους βέβαια — να αναπτύξουν και να ενισχύσουν τον υλισμό για τα δικά τους συμφέροντα. Αυτές οι φιλοσοφικές σχολές υπάρχουν σαν όργανα της ταξικής πάλης και ο πόλεμος ανάμεσα στον ιδεαλισμό και τον υλισμό δε θα τελειώσει πριν από την εξάλειψη των τάξεων. Στο προσές της ιστορικής εξέλιξης ο ιδεαλισμός αντιπροσωπεύει την ιδεολογία της εκμεταλλεύτριας τάξης και έχει μια αντιδραστική λειτουργία. Ο υλισμός είναι η κοσμοαντίληψη της επαναστατικής τάξης. Σε μια ταξική κοινωνία αναπτύσσεται και εξελίσσεται αδιάκοπα μέσα από την πάλη ενάντια στην αντιδραστική φιλοσοφία του ιδεαλισμού. Κατά συνέπεια, η πάλη στο φιλοσοφικό πεδίο ανάμεσα στον ιδεαλισμό και τον υλισμό αντανακλά πάντα την πάλη ανάμεσα στα συμφέροντα των αντιδραστικών τάξεων και εκείνα των επαναστατικών τάξεων. Δεν έχει σημασία αν ένας φιλόσοφος έχει περισσότερο ή λιγότερο συνειδητοποιήσει ότι μια φιλοσοφική τάση αντανακλά πάντοτε, σε τελευταία ανάλυση, την πολιτική της τάξης στην οποία ανήκουν οι υποστηρικτές της. Ένα φιλοσοφικό κείμενο, οποιασδήποτε τάξης, υποστηρίζει πάντα άμεσα ή έμμεσα τα βασικά συμφέροντα της τάξης στην οποία ανήκει ο συγγραφέας του.

Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της μαρξιστικής φιλοσοφίας — ο διαλεκτικός υλισμός — συνίσταται στις προσπάθειες να εξηγηθεί καθαρά ο ταξικός χαρακτήρας κάθε κοινωνικής συνείδησης (περικλείεται και η φιλοσοφία). Η φιλοσοφία αυτή διακηρύχνει ανοιχτά τον προλεταριακό της χαρακτήρα και είναι αποφασισμένη να διεξάγει αδιάκοπο αγώνα ενάντια στην ιδεαλιστική φιλοσοφία της τάξης των ιδιοκτητών. Η κυριότερη λειτουργία του διαλεκτικού υλισμού είναι υποταγμένη στο γενικό στόχο της ανατροπής του καπιταλιστικού συστήματος, της εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του προλεταριάτου και της οικοδόμησης μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας. Στην παρούσα ιστορική φάση της Κίνας, ο σκοπός της φιλοσοφίας είναι η ανατροπή του ιμπεριαλισμού και της φεουδαρχίας, η ολοκληρωτική πραγματοποίηση της αστικής δημοκρατίας και η προετοιμασία για το μετασχηματισμό από τον σοσιαλισμό στον κομμουνισμό. Η θεωρία της φιλοσοφίας και η πρακτική της πολιτικής πρέπει να είναι στενά δεμένες η μια με την άλλη.

Η διαφορά ανάμεσα στον ιδεαλισμό και τον υλισμό

Ποιά είναι η θεμελιακή διαφορά ανάμεσα στον ιδεαλισμό και στον υλισμό; Έγκειται στις απαντήσεις που δίνονται στο βασικό πρόβλημα της φιλοσοφίας, δηλ. στο πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στο πνεύμα και την ύλη (στο πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στη συνείδηση και το είναι). Οι δυο σχολές δίνουν αντιτιθέμενες απαντήσεις σ' αυτό το πρόβλημα. Ο ιδεαλισμός θεωρεί πως το πνεύμα (συνείδηση, ιδέα, το υποκείμενο) είναι η πηγή όλων των πραγμάτων που υπάρχουν στον κόσμο και πως η ύλη (φύση, κοινωνία, το αντικειμενικό) είναι μονάχα ένα παρεπόμενο και είναι εξαρτημένη από το πνεύμα. Από μια αντίθετη απάντηση στο πρόβλημα αυτό, απορρέουν διαφορετικές απόψεις που αφορούν όλα τα άλλα προβλήματα.

Από την άποψη του ιδεαλισμού, ο κόσμος είναι ένας συνδυασμός κάθε είδους ιδεών ή το πνευματικό προτάσες που δημιουργείται από τη λογικότητά μας. Ο εξωτερικός υλικός κόσμος βλέπεται σαν μια αυταπάτη ή σαν εξωτερικό υλικό κέλυφος του πνευματικού στοιχείου. Η ανθρώπινη συνείδηση είναι υποκειμενική. Είναι προϊόν του ίδιου του πνεύματος.

Αντίθετα, ο υλισμός αντικρύζει την ενότητα του σύμπαντος στην υλική του φύση. Το πνεύμα (συνείδηση) είναι ένα στοιχείο της φύσης και εμφανίζεται μονάχα όταν η ύλη αναπτύσσεται σε ένα καθορισμένο στάδιο. Ο αντικειμενικός κόσμος των υλιστών βρίσκεται έξω από το πνεύμα και είναι ανεξάρτητος απ' αυτό. Η ανθρώπινη συνείδηση είναι αντανάκλαση του αντικειμενικού κόσμου.

Η προέλευση του ιδεαλισμού και η ανάπτυξή του

Ο ιδεαλισμός υποστηρίζει πως η φύση είναι ένα προϊόν του πνεύματος. Αυτό είναι αληθινά αναποδογυρισμένος ο πραγματικός κόσμος. Ποιά είναι η προέλευση αυτής της φιλοσοφίας και πού βρίσκεται η πηγή της ανάπτυξης της;

Όπως είπαμε πριν, αρχικά ο ιδεαλισμός ήταν αποτέλεσμα της άγνοιας και της πρόληψης των πρωτόγονων ανθρώπων. Στη συνέχεια παράχθηκε και αναπτύχθηκε αφού υπήρξε ο πρωταρχικός όρος που επέτρεψε να γίνει ο ιδεαλισμός μια φιλοσοφία. Ο όρος αυτός είναι ο χωρισμός της χειρωναχτικής από την πνευματική εργασία και

δημιουργήθηκε από την ανάπτυξη των κοινωνικών παραγωγικών δυνάμεων.

Ο καταμερισμός της εργασίας πραγματοποιήθηκε στην κοινωνία και η μετέπειτα ανάπτυξή του οδήγησε στη διαμόρφωση ατόμων που ειδικεύτηκαν στην πνευματική εργασία. Την εποχή που οι παραγωγικές δυνάμεις ήταν σχετικά αδύνατες, ο χωρισμός ανάμεσα στις δυο μορφές εργασίας δεν είχε φτάσει ακόμα στο στάδιο του ολοκληρωτικού χωρισμού. Με την εμφάνιση της ατομικής ιδιοκτησίας η εκμετάλλευση έγινε η αρχή και η βάση ύπαρξης των κυρίαρχων τάξεων. Απ' αυτό προκύψανε μεγάλες αλλαγές.

Η πνευματική εργασία έγινε ένα αποκλειστικό προνόμιο της κατηγορίας των διανοούμενων, ενώ η χειρωναχτική εργασία έγινε το πεπρωμένο των καταπιεζόμενων τάξεων.

Η κυρίαρχη τάξη άρχισε να φέρνει άνω-κάτω τον ουρανό και τη γη. Σ' ότι αφορά τη σχέση με την εκμεταλλεζόμενη τάξη, είναι η κυρίαρχη τάξη που προμηθεύει στους χειρωναχτικά εργαζόμενους μέσα συντήρησης και όχι αντίστροφα. Γεννήθηκε η αποστροφή για την χειρωναχτική εργασία που τροφοδότησε ιδεαλιστικές αντιλήψεις. Η εξάλειψη της διαφοράς ανάμεσα στη χειρωναχτική και την πνευματική εργασία είναι ένας από τους όρους για την εξάλειψη της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας.

Οι κοινωνικές ρίζες που επιτρέπουν στην ιδεαλιστική φιλοσοφία να αναπτύσσεται, βρίσκονται κύρια στο γεγονός πως αυτός ο τύπος φιλοσοφικών αντιλήψεων εκφράζει τα συμφέροντα εκμεταλλευτριών τάξεων. Με το γεγονός αυτό πρέπει να εξηγήουμε την ανωτερότητα της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας σε όλα τα πολιτιστικά πεδία. Αν δεν υπήρχε η εκμεταλλεύτρια τάξη, ο ιδεαλισμός θα έχανε την κοινωνική του ρίζα. Η τελική εξαφάνιση της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας θα γίνει μονάχα μετά την εξαφάνιση των τάξεων, μετά την εγκαθίδρυση της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Αν θελήσουμε να καταλάβουμε εκείνο που κάνει τον ιδεαλισμό ικανό να αναπτύσσεται, να ριζώνει, να παλεύει ενάντια στον υλισμό, χρειάζεται να αναζητήσουμε τις ρίζες στο γνωστικό προτσές των ανθρώπων. Όταν ο άνθρωπος σκέφτεται, δε μπορεί να μη χρησιμοποιήσει έννοιες κι επομένως υπάρχει η δυνατότητα να γλιστρήσει στον ιδεαλισμό. Όταν ένας άνθρωπος σκέφτεται, υπάρχει στη σκέψη του ένα μέρος της πραγματικότητας που παίρνει ένα ατομικό, ιδιαίτερο χαρακτήρα. Από το άλλο μέρος, υπάρχουν οι έννοιες που

έχουν ένα γενικό χαρακτήρα (όπως η διαβεβαίωση: το Γενάν είναι μια πόλη). Το ιδιαίτερο και το γενικό βρίσκονται αρχικά αδιάλυτα συνδεδεμένα. Αν διαχωριστούν, τότε απομακρυνόμαστε από την αντικειμενική αλήθεια. Η αντικειμενική αλήθεια δείχνει πως το γενικό και το ιδιαίτερο αποτελούν μια ολότητα.

Χωρίς το ιδιαίτερο δεν υπάρχει το γενικό και χωρίς το γενικό, δε μπορεί να υπάρξει το ιδιαίτερο. Αν το γενικό και το ιδιαίτερο είναι διαχωρισμένα, το γενικό αντικρύζεται σαν το αντικειμενικό σώμα, ενώ το ιδιαίτερο μονάχα σαν μια μορφή γενικής ύπαρξης.

Αυτή είναι η μέθοδος που έχει υιοθετηθεί από τον ιδεαλισμό. Όλοι οι ιδεαλιστές χρησιμοποιούν τη συνείδηση, το πνεύμα ή τις ιδέες, για να υποκαθιστούν την αντικειμενική αλήθεια που υπάρχει ανεξάρτητα από τη συνείδηση του ανθρώπου. Οι ιδεαλιστές δε μπορούν να αποδεχτούν την υλιστική αλήθεια, σύμφωνα με την οποία η συνείδηση υφίσταται περιορισμούς από την ύλη. Οι ιδεαλιστές υποστηρίζουν πως η συνείδηση είναι ενεργητική, ενώ αντίθετα η ύλη είναι ένα αδρανές περίπλοκο σώμα που οδηγείται από τη σκέψη. Ακόμα, οι ιδεαλιστές χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα για να μεγαλοποιούν την ικανότητα ενέργειας της συνείδησης και αυτή η προσπάθεια αναπτύσσεται με τόσο μονόπλευρο τρόπο, που γίνεται το κυριαρχικό πράγμα στη σκέψη τους. Έτσι παραμορφωμένη η σκέψη αντικρύζεται σαν η γενική άποψη του σύμπαντος, ενώ η ύλη θεωρείται σαν ασήμαντο πράγμα.

Οι οικονομολόγοι που αποδέχονται τον ιδεαλισμό, μεγαλοποιούν μονόπλευρα το δευτερεύοντα ρόλο της ανταλλαγής και ανυψώνουν το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης σε θεμελιακό νόμο του καπιταλισμού. Πολλά άτομα βλέπουν την ενεργητική λειτουργία της επιστήμης στην κοινωνική ζωή, αλλά δεν παραδέχονται πως η λειτουργία αυτή συνδέεται με καθορισμένες κοινωνικές παραγωγικές σχέσεις. Έτσι καταλήγουν στο συμπέρασμα πως η επιστήμη είναι η κινητήρια δύναμη της κοινωνίας. Οι ιστορικοί που αποδέχονται τον ιδεαλισμό, θεωρούν πως οι ήρωες είναι οι δημιουργοί της ιστορίας.

Οι άνθρωποι που έχουν γίνει ιδεαλιστές, θεωρούν την πολιτική σαν παντοδύναμη, ενώ οι στρατηγοί τους δίνουν απελπισμένες μάχες. Οι ιδεαλιστές επαναστάτες μιμούνται τον μπλανκισμό και ο Τσαγκ-Κάϊ-Σεκ διακηρύχνει πως ο μοναδικός τρόπος για να αναγεννηθεί το έθνος είναι η παλινόρθωση της αρχαίας ηθικής. Όλες

αυτές οι απόψεις είναι αποτέλεσμα μιας μεγαλοποίησης των υποκειμενικών παραγόντων. Η σκέψη μας δε μπορεί να αντανακλά άμεσα όλο το αντικειμενικό. Η σκέψη είναι μονάχα ένα προτσές άπειρων, πολύχρωμων, ζωντανών και διαλεκτικών μεθόδων γνώσης, πολύ κοντινό στην πραγματικότητα οποιουδήποτε πράγματος. Ο ιδεαλισμός στηριγμένος στα χαρακτηριστικά αυτά της σκέψης μεγαλοποιεί μια πλευρά και δεν αντανακλά σωστά το προτσές. Το παραμορφώνει. Ο Λένιν έχει πει: «Η γνώση του ανθρώπου δεν είναι μια ευθεία γραμμή, αλλά μια καμπύλη που προσεγγίζει σε μια σειρά από κύκλους σε μια σπείρα» (*). Η ευθύγραμμη και μονόπλευρη γραμμή

(*) Όπως και στα άλλα έργα (για την πράξη, για τις αντιθέσεις) που γράφτηκαν την ίδια περίοδο, ο Μάο παραθέτει αποσπάσματα από τα «φιλοσοφικά τετράδια» του Λένιν που πρωτοδημοσιεύτηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 30. Η παράθεση των αποσπασμάτων αυτών δεν αποτελεί μια λύση ευκολίας ούτε απαγορεύεται από κάποιο «πρωτόκολλο συμπεριφοράς». Άλλωστε ο Μάο έδωσε αρκετά δείγματα απόρριψης τέτοιων στάσεων. Απλούστατα, η ιδιαίτερη άποψή του για τα ζητήματα αυτά, όχι μόνο δεν έρχεται σε αντίθεση με όσα γράφει ο Λένιν στα «φιλοσοφικά τετράδια», αλλά είναι μια παραπέρα ανάπτυξη και συγκεκριμενοποίησή τους. Αν μάλιστα συγκριθούν τα κείμενα του Μάο με τα αντίστοιχα σοβιετικά της εποχής, τότε, η αναφορά στον Λένιν των φιλοσοφικών τετραδίων αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία.

Από την πλευρά μας θεωρήσαμε σκόπιμο, όπου είναι δυνατό, να παραθέτουμε ολόκληρα τα αποσπάσματα του Λένιν από την αντίστοιχη ελληνική έκδοση, μιας και στο πρωτότυπο δεν αναφέρεται συγκεκριμένα από που έχει παρθεί το κάθε απόσπασμα.

«Η γνώση του ανθρώπου δεν είναι (respective δεν πάει) ευθεία γραμμή, αλλά καμπύλη γραμμή, που αέναα προσεγγίζει σε μια σειρά κύκλους, σε μια σπειροειδή γραμμή. Οποιοδήποτε απόκομμα, τμήμα, κομματάκι αυτής της καμπύλης γραμμής μπορεί να μετατραπεί (μονόπλευρα να μετατραπεί) σε ανεξάρτητη, ολόκληρη, ευθεία γραμμή, η οποία (αν κανείς πίσω από τα δέντρα δεν βλέπει το δάσος) οδηγεί τότε στο βάλτο, στην παπαδοκρατία (όπου την στερεώνει το ταξικό συμφέρον των κυρίαρχων τάξεων). Η ευθυγράμμιση και η μονομέρεια, η ακαμψία και η αποστέωση, ο υποκειμενισμός και η υποκειμενική τύφλωση νοιά** οι γνωσιολογικές ρίζες του ιδεαλισμού. Και η παπαδοκρατία (= ο φιλοσοφικός ιδεαλισμός), φυσικά, έχει γνωσιολογικές ρίζες, δεν είναι αστήρικτη, χωρίς αμφιβολία είναι ένα στείρο λουλούδι, αλλά ένα στείρο λουλούδι, που ανθίζει πάνω στο ζωντανό δέντρο, της ζωντανής, γόνιμης, αληθινής, ισχυρής, παντοδύναμης, αντικειμενικής, απόλυτης, ανθρώπινης γνώσης».

«Αντίθετα, από την άποψη του διαλεκτικού υλισμού ο φιλοσοφικός ιδεαλισμός είναι μια μονόπλευρη, υπερβολική *uberschwingliches* (Dietzgen)¹⁶⁷ ανάπτυξη (μεγαλοποίηση, παραφούσκωμα) ενός από τα γνωρίσματα, τις πλευρές, τα όρια της γνώσης στο απόλυτο, το ξεκομμένο από την ύλη, από τη φύση και θεοποιημένο. Ο ιδεαλισμός

οδηγεί στην υποκειμενική τύφλωση, στην ισχυρογνωμοσύνη και στον υποκειμενισμό. Αυτή είναι η πηγή της ιδεαλιστικής θεωρίας της γνώσης. «Ο φιλοσοφικός ιδεαλισμός είναι απόλυτα μυθικός, χωρισμένος από την ύλη και τη φύση, που μεγαλοποιεί μονόπλευρα τις ανακαλύψεις του χρησιμοποιώντας ένα απόσπασμα και μια πλευρά της γνώσης». Είναι σωστό αν πούμε πως ο ιδεαλισμός είναι ένα θρησκευτικό δόγμα.

Ο προμαρξιστικός υλισμός (μηχανιστικός υλισμός) δεν τονίζει τον ενεργητικό χαρακτήρα της σκέψης στο προταές ανάπτυξης της γνώσης. Στη σκέψη δίνεται μονάχα μια παθητική λειτουργία, θεωρούμενη μονάχα σαν ένας καθρέφτης που αντανακλά τη φύση. Για το λόγο αυτό, ο μηχανιστικός υλισμός δεν μπορούσε να νικήσει τον ιδεαλισμό. Ο διαλεκτικός υλισμός επαναξιολογεί σωστά την ενεργητικότητα της σκέψης και ταυτόχρονα δείχνει πως η σκέψη είναι περιορισμένη από την ύλη. Αποδειώνει πως η σκέψη βγαίνει από το προταές της κοινωνικής πραχτικής, αλλά ταυτόχρονα την κατευθύνει αποτελεσματικά. Μονάχα αυτή η διαλεκτική θεωρία της «ενότητας της γνώσης και της πράξης» μπορεί να νικήσει οριστικά τον ιδεαλισμό.

Η προέλευση του υλισμού και η ανάπτυξή του

Θεμέλιο του υλισμού είναι η αναγνώριση της ανεξάρτητης ύπαρξης της ύλης στον εξωτερικό κόσμο, χωριστά από τη συνείδηση. Το θεμέλιο αυτό αποχτήθηκε από τον άνθρωπο στην πράξη της παραγωγικής εργασίας. Αυτή η πράξη και η πράξη της ταξικής πάλης προσδιορίζουν στον άνθρωπο μια ρήξη με την πρόληψη και την φαντασία (ιδεαλισμός) και του επιτρέπουν να φτάνει βαθμιαία στον υλισμό και στην αναγνώριση της ουσίας του κόσμου.

Ο πρωτόγονος άνθρωπος, υποχρεωμένος να υφίσταται τις δυνάμεις της φύσης και διαθέτοντας μονάχα υποτυπώδεις εργαλεία, δεν

είναι παπαδοκρατία. Σωστά. Αλλά ο φιλοσοφικός ιδεαλισμός είναι ("αωστότερα" και "επιπρόσθετα") ο δρόμος προς την παπαδοκρατία *δια μέσου μιάς από τις αποχρώσεις της άπειρα σύνθετης γνώσης (διαλεκτικής) του ανθρώπου*
Λένιν, Φιλοσοφικά Τετράδια, εκδ. Σύγχρονη εποχή, σελ. 322. Σημείωση ελληνικής έκδοσης

ήταν σε θέση να εξηγήσει τα φαινόμενα που τον περιβάλανε και γι' αυτό κατέφυγε στους θεούς αναζητώντας βοήθεια. Αυτή είναι η καταγωγή της θρησκείας και του ιδεαλισμού.

Οι άνθρωποι, στο προτσές της παραγωγής, ύστερα από μια παρατεταμένη περίοδο, άρχισαν να έρχονται σε επαφή με τη φύση που τους περιέβαλε και να ενεργούν πάνω της για να την μετασχηματίσουν. Άρχισαν να παράγουν για να ντύνονται, να τρώνε και να κατοικούν, για να καταστήσουν τη φύση πιο προσαρμοσμένη στις ανθρώπινες ανάγκες. Έτσι έφτασαν στη βαθιά πεποίθηση για την αντικειμενική ύπαρξη της ύλης.

Στην κοινωνική ζωή της ανθρωπότητας αναπήδησαν ανάμεσα στα άτομα αμοιβαίες σχέσεις και επιρροές. Ακόμα, στην ταξική κοινωνία αναπτύχθηκε η ταξική πάλη. Η καταπιεζόμενη τάξη εκτιμούσε τις περιστάσεις και τη δική της δύναμη, έκανε τα σχέδια της και όταν γινόταν νικήτρια στην πάλη πειθόταν σταθερά πως οι απόψεις της δεν είναι καρπός φαντασίας, αλλά αντανακλάσεις του υλικού κόσμου που υπήρχε αντικειμενικά. Αν η καταπιεζόμενη τάξη έχανε, σαν συνέπεια υιοθέτησης από μέρος της λαθεμένων σχεδίων και νικούσε όταν διόρθωνε τα σχέδια αυτά, κατανοούσε πως μπορούσε να πετύχει το στόχο της μονάχα όταν τα υποκειμενικά της σχέδια στηρίζονταν σε μια σωστή γνώση της υλικής φύσης του αντικειμενικού κόσμου και του γεγονότος πως αυτός διέπεται από νόμους.

Η ιστορία της επιστήμης και των νόμων της έδωσαν στον άνθρωπο την απόδειξη της υλικής φύσης του κόσμου και το ότι αυτός διέπεται από νόμους. Τον βοήθησε να αντιλαμβάνεται την ανωφελότητα της φαντασίας, της θρησκείας και του ιδεαλισμού, φτάνοντας σε υλιστικά συμπεράσματα.

Σε συντομία, στην πράξη ο άνθρωπος — στον αγώνα του ενάντια στη φύση, στην ταξική πάλη και στον επιστημονικό πειραματισμό, χρόνο με το χρόνο, μήνα με το μήνα, από την αναγκαιότητα να ζει και να αγωνίζεται — κατανοεί τους αντικειμενικούς νόμους που ρυθμίζουν την ανθρώπινη ζωή και αντιλαμβάνεται την ορθότητα της υλιστικής φιλοσοφίας. Βρίσκει το ιδεολογικό όργανο για τη δική του πάλη — την υλιστική φιλοσοφία. Όσο ψηλότερο είναι το επίπεδο της κοινωνικής παραγωγής, τόσο περισσότερο αναπτύσσεται η ταξική πάλη. Όσο περισσότερο αποκαλύπτει η επιστημονική συνείδηση τα «μυστικά της φύσης», τόσο περισσότερο αναπτύσσεται και ισχυροποιείται η υλιστική φιλοσοφία. Έτσι ο άνθρωπος είναι σε

θέση να απελευθερωθεί από την διπλή και βαριά καταπίεση της φύσης και της κοινωνίας.

Όταν ήταν αναγκαίο να αγωνιστούν ενάντια στην τάξη των φεουδαρχών — και το προλεταριάτο δεν είχε ακόμα αντιδράσει ενάντια στην καταπίεση — οι καπιταλιστές «ανακάλυψαν» τον υλισμό για να τον χρησιμοποιήσουν σαν όπλο στην πάλη τους. Όταν όμως η πάλη του προλεταριάτου έφτασε να απειλεί την εξουσία τους, οι καπιταλιστές εγκατέλειψαν τον υλισμό που έγινε ανώφελος γι' αυτούς και διάλεξαν ένα νέο όργανο, την ιδεαλιστική φιλοσοφία. Οι ιδεολογικές μεταβολές του Ντάι-Τσι-Ταν και του Βου-Τζι-Χουάι, υποστηρικτών του καπιταλισμού στην Κίνα, πριν και μετά το 1927, αποδείχνουν την εγκυρότητα αυτής της θεωρίας.

Ο νεκροθάφτης του καπιταλισμού, το προλεταριάτο, είναι υλιστικό από την ίδια τη φύση του, αλλά ο υλισμός του προλεταριάτου είναι διαφορετικός από τον υλισμό του καπιταλιστή, ο υλισμός του προλεταριάτου είναι βαθύτερος. Είναι διαλεκτικός, όχι μηχανιστικός. Το προλεταριάτο έχει απορροφήσει τα αποτελέσματα όλης της πράξης της ανθρώπινης ιστορίας και ταυτόχρονα της δικής του πράξης. Μέσα από τους αντιπροσώπους του και αρχηγούς του, τους Μαρξ και Ένγκελς, δημιούργησε το διαλεκτικό υλισμό. Αυτός, όχι μονάχα υποστηρίζει πως η ύλη υπάρχει στον κόσμο ανεξάρτητα και χωριστά από τις ιδέες των ανθρώπων, αλλά υποστηρίζει ακόμα πως η ύλη μεταβάλλεται. Είναι ένα περίπλοκο σύστημα, μια νέα κοσμοαντίληψη και μια μέθοδος ολοκληρωτικά νέα. Αυτή είναι η φιλοσοφία του μαρξισμού.

2. Ο ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΣ ΥΛΙΣΜΟΣ

Το κεφάλαιο αυτό συζητάει τα ακόλουθα προβλήματα: 1) ο διαλεκτικός υλισμός σαν όπλο για την προλεταριακή επανάσταση, 2) η σχέση ανάμεσα στην κληρονομιά της παλιάς φιλοσοφίας και στον διαλεκτικό υλισμό, 3) η ομοιομορφία της θέασης - όρασης - αντικρύσματος του κόσμου και η μεθοδολογία του διαλεκτικού υλισμού, 4) το πρόβλημα της φιλοσοφικής αντικειμενικότητας — τι κάνουμε με

τη μελέτη της υλιστικής διαλεκτικής; 5) η θεωρία της ύλης, 6) η θεωρία της κίνησης (θεωρία της ανάπτυξης), 7) η θεωρία του χρόνου και του χώρου, 8) η θεωρία της συνείδησης, 9) η θεωρία της αντανάκλασης, 10) η θεωρία της αλήθειας.

Ο διαλεκτικός υλισμός σαν όπλο για την προλεταριακή επανάσταση

Έχουμε συζητήσει αυτό το πρόβλημα στο πρώτο κεφάλαιο. Θα μιλήσουμε πάλι γι' αυτό σύντομα.

Η διαλεκτική και ο υλισμός αντιπροσωπεύουν την προλεταριακή κοσμοαντίληψη. Η ιστορία έχει δώσει στο προλεταριάτο το καθήκον να εξαλείψει τις τάξεις και το προλεταριάτο χρησιμοποιεί τον διαλεκτικό υλισμό σαν θεωρητικό όπλο για να πολεμήσει στη μάχη του. Ακόμα, ο διαλεκτικός υλισμός χρησιμεύει σαν φιλοσοφική βάση για τις διάφορες απόψεις του. Μονάχα όταν θα έχουμε μια προλεταριακή κοσμοαντίληψη, θα μπορούμε να κατακτήσουμε, να αδράξουμε ολοκληρωμένα και σωστά τον διαλεκτικό υλισμό. Η πιο πρωτοπόρα και πιο επαναστατική τάξη μπορεί να υπάρχει στον πραγματικό κόσμο μονάχα απ' αυτή την άποψη. Από το άλλο μέρος, μονάχα ο διαλεκτικός υλισμός μπορεί να είναι στον ανώτατο βαθμό επιστημονικός με τρόπο που να είναι αλύγιστη η επανάσταση. Αυτή είναι η πιο σωστή και πιο επαναστατική κοσμοαντίληψη και μεθοδολογία.

Το προλεταριάτο στην Κίνα, έχει αναλάβει την ιστορική ευθύνη να συνεχίσει την εθνική επανάσταση, να περάσει μέσα από το σοσιαλισμό και μετά να προχωρήσει προς τον κομμουνισμό. Επομένως, οφείλει να υιοθετήσει την διαλεκτική και τον υλισμό σαν πνευματικά όπλα. Αν ο διαλεκτικός υλισμός έχει υιοθετηθεί από το προλεταριάτο, τα μέλη του κομμουνιστικού κόμματος και όλα τα επαναστατικά στοιχεία που είναι διατεθειμένα να αποδεχτούν την προλεταριακή άποψη, τότε οφείλουν να αποκτήσουν μια κοσμοαντίληψη και μια μεθοδολογία πιο επαναστατική και πιο σωστή. Θα είναι σε θέση να κατανοούν τις επαναστατικές αλλαγές για να μπορούν να υποδείχνουν σωστούς στόχους, για να ενώνουν τους συμμάχους, για να καταπολεμούν με επιτυχία τις αντιδραστικές θεωρίες, για να πραγματοποιούν σωστές ενέργειες, για να αποφεύγουν τα λάθη στη δου-

λειά τους και για να κατακτήσουν το στόχο της απελευθέρωσης και της ανοικοδόμησης της Κίνας.

Ο διαλεκτικός υλισμός πρέπει να μελετηθεί ιδιαίτερα από εκείνους που καθοδηγούν την επαναστατική πράξη, γιατί ο υποκειμενισμός και ο μηχανικισμός είναι οι δύο πιο κοινές λαθεμένες θεωρίες που παραπλανούν τους ηγέτες που καθοδηγούν επαναστατικά κινήματα. Για να μπορέσουμε να αποφύγουμε και να διορθώσουμε αυτές τις ελλείψεις, είναι αναγκαίο να μελετήσουμε τον διαλεκτικό υλισμό ευσυνείδητα και να τον κατανοήσουμε με τρόπο που να μπορούμε να τον χρησιμοποιήσουμε σαν όπλο.

Η σχέση ανάμεσα στην κληρονομιά της παλιάς φιλοσοφίας και στον διαλεκτικό υλισμό

Ο σύγχρονος υλισμός δεν είναι ένας απλός διάδοχος των διάφορων περασμένων σχολών της φιλοσοφίας. Γεννήθηκε στην πάλη ενάντια στη φιλοσοφία του παρελθόντος και στην πάλη για την απελευθέρωση της επιστήμης από τον ιδεαλισμό και το μυστικισμό. Η φιλοσοφία του μαρξισμού, ο διαλεκτικός υλισμός, κληρονόμησε όχι μονάχα το μεγαλύτερο προϊόν του ιδεαλισμού, καρπό της φιλοσοφίας του Χέγκελ, αλλά ακόμα κατανίκησε τον ιδεαλισμό αυτής της φιλοσοφικής σχολής και ξανάχυσε υλιστικά, τη διαλεκτική του Χέγκελ. Ο μαρξισμός δεν είναι μονάχα η συνέχιση και η ολοκλήρωση όλων των υλιστικών θεωριών του παρελθόντος, αλλά επίσης και ο ανταγωνιστής τους.

Εναντιώνεται στην περιορισμένη όραση των παλιών υλιστικών φιλοσοφικών σχολών, στο μηχανιστικό υλισμό και στον εμπειρικό υλισμό (κύρια στο γαλλικό υλισμό και στον υλισμό του Φόϋερμπαχ). Η μαρξιστική φιλοσοφία, ο διαλεκτικός υλισμός, αντικατάστησε την επιστημονική κληρονομιά των περασμένων πολιτισμών και ταυτόχρονα την ξανάχυσε με επαναστατικό τρόπο, για να διαμορφώσει την πιο επαναστατική, πιο σωστή και πιο ολοκληρωμένη φιλοσοφική επιστήμη, χωρίς προηγούμενο στην ιστορία.

Αμέσως μετά το κίνημα της 4ης του Μάη 1919, αφού είχε ανέβει το πολιτικό επίπεδο του προλεταριάτου στην Κίνα, αναπτύχθηκε ένα φιλοσοφικό κίνημα που δέχονταν το μαρξισμό.

Στη διάρκεια αυτής της πρώτης φάσης, ο μηχανιστικός υλισμός άσκησε μια επίδραση και κυριάρχησε ο υποκειμενισμός της σχολής του Ντεμπορίν. Όταν απέτυχε η επανάσταση του 1927 η γνώση του μαρξισμού - λενινισμού βάθυνε και η υλιστική διαλεκτική αναπτύχθηκε βαθμιαία. Τελευταία, εξαιτίας της σοβαρότητας της εθνικής και κοινωνικής κρίσης και από την επίδραση του κινήματος διόρθωσης στο φιλοσοφικό πεδίο στη Σοβιετική Ένωση, αναπτύχθηκε μεγάλο ενδιαφέρον για τον διαλεκτικό υλισμό ανάμεσα στους κινέζους διανοούμενους. Αν το ενδιαφέρον αυτό σήμερα βρίσκεται σε μια αρχική φάση, θα αναπτυχθεί προς όφελος της ανάπτυξης της προλεταριακής επανάστασης και της λαϊκής επανάστασης στην Κίνα και στον κόσμο. Πολύ γρήγορα ο διαλεκτικός υλισμός θα αποχτήσει την υπεροχή και θα κάνει να προοδεύσει το επαναστατικό κίνημα για να ρίξει τις βάσεις για τη νίκη της επανάστασης κάτω από την ηγεσία του κινέζικου προλεταριάτου.

Εξαιτίας της κοινωνικής καθυστέρησης, σήμερα ο διαλεκτικός υλισμός στην Κίνα δεν είναι μια συνέχιση και ένα ξαναχούσιμο της φιλοσοφικής κληρονομιάς στην ίδια την Κίνα. Είναι αντίθετα, μια ανάπτυξη της μαρξιστικής - λενινιστικής φιλοσοφίας. Ο διαλεκτικός υλισμός θα βαθύνει και θα προχωρήσει στην Κίνα και θα γίνει καθοριστικός για να θριαμβεύσει η επανάσταση. Για να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητο να αγωνιστούμε ενάντια σε όλες τις αντιδραστικές φιλοσοφίες και να ξεκινήσει σε ολόκληρη τη χώρα, στο ιδεολογικό μέτωπο, μια εκστρατεία κριτικής για να γίνει δυνατό να ξεκαθαρίσουμε την φιλοσοφική κληρονομιά της παλιάς Κίνας. Αυτός είναι ο μοναδικός τρόπος για να φτάσουμε στο στόχο.

Η ομοιομορφία του αντικρύσματος του κόσμου και η μεθοδολογία στον διαλεκτικό υλισμό

Ο διαλεκτικός υλισμός είναι η προλεταριακή κοσμοαντίληψη και ταυτόχρονα είναι επίσης η μέθοδος που χρησιμοποιεί το προλεταριάτο για να συνειδητοποιήσει τον γύρω του κόσμο και για να μπορέσει να πραγματοποιήσει επαναστατικές ενέργειες. Είναι μια ενότητα κοσμοαντίληψης και μεθοδολογίας. Οι ρεβιζιονιστές πιστεύουν πως ο πυρήνας του διαλεκτικού υλισμού βρίσκεται στη μεθοδολογία του. Αυτοί που ανήκουν σ' αυτήν τη σχολή χωρίζουν τη μέθοδο από τη

φιλοσοφία και τη διαλεκτική από τον υλισμό. Δεν καταλαβαίνουν τη μαρξιστική μέθοδο. Η μαρξιστική διαλεκτική δεν είναι η διαλεκτική του Χέγκελ. Είναι μια υλιστική διαλεκτική. Η μαρξιστική μέθοδος δεν μπορεί να χωριστεί ποτέ από την κοσμοαντίληψή της. Από το άλλο μέρος, ο μηχανιστικός υλισμός βλέπει στην μαρξιστική φιλοσοφία τη δική του γενική φιλοσοφική αντίληψη του κόσμου, αλλά θεωρεί αυτό τον τύπο της αντίληψης του κόσμου σαν αποτέλεσμα της μηχανικής φυσικής επιστήμης. Δεν κατανοεί πως ο μαρξιστικός υλισμός δεν είναι ένας απλός υλισμός. Είναι διαλεκτικός υλισμός. Και οι δύο αυτοί τρόποι θεώρησης της μαρξιστικής φιλοσοφίας είναι λαθεμένοι. Ο διαλεκτικός υλισμός είναι μια ενότητα κοσμοαντίληψης και μεθόδου.

*Το πρόβλημα της φιλοσοφικής αντικειμενικότητας.
Τί κάνουμε με τη μελέτη της υλιστικής διαλεκτικής;*

Ο Λένιν σχετικά με τη φιλοσοφική επιστήμη του μαρξισμού έβλεπε την υλιστική διαλεκτική σαν τη μελέτη των νόμων ανάπτυξης του αντικειμενικού κόσμου και ταυτόχρονα σαν τη μελέτη των νόμων ανάπτυξης της γνώσης (τα διάφορα πεδία της σκέψης σαν αντανάκλαση του αντικειμενικού κόσμου). Την έβλεπε σαν μελέτη των νόμων ανάπτυξης σε σχέση με όλη την ύλη και τα φυσικά και πνευματικά πράγματα. Ακόμα, τη θεωρούσε σαν τη συνολική συνόψιση των γνώσεων σχετικά με ολόκληρη τη συγκεκριμένη ουσία του κόσμου. Ο Λένιν έδινε τεράστια σημασία στην διαλεκτική σαν γενική επιστημονική μεθοδολογία. Το έκανε αυτό αφού τα συμπεράσματα του για τη διαλεκτική προκύψανε από την ιστορία της γνώσης του κόσμου. Το αποτέλεσμα είναι: «η διαλεκτική είναι η ιστορία της γνώσης».

Αυτός είναι ο ορισμός που έχει δώσει ο Λένιν για την υλιστική διαλεκτική σαν επιστήμη και για τους στόχους της. Η σημασία του είναι η ακόλουθη:

Πρώτο: Όπως συμβαίνει με κάθε άλλη επιστήμη, η υλιστική διαλεκτική πραγματοποιεί αντικειμενικές μελέτες. Η αντικειμενικότητα αυτή είναι οι γενικοί νόμοι ανάπτυξης της φύσης, της ιστορίας και της ανθρώπινης σκέψης. Όταν αυτά τα αντικείμενα γίνονται αντικείμενα μελέτης, το καθήκον της υλιστικής διαλεκτικής είναι να

εξετάσει τις σχέσεις ανάμεσά τους και ανάμεσα στα διάφορα φαινόμενα. Η άποψη αυτή του Λένιν είναι θεμελιακά διαφορετική από εκείνη ορισμένων ιδεαλιστών που θεωρούσαν τη μελέτη των κατηγοριών σαν σκοπό της διαλεκτικής (χωρισμένη από τη συγκεκριμένη γνώση). Αυτοί οι λίγοι ιδεαλιστές προσπαθούσαν να σταθεροποιήσουν ένα απομονωμένο φιλοσοφικό σύστημα για τη γνώση, την ιστορία, τις κοινωνικές επιστήμες και τις φυσικές επιστήμες. Είχαν εγκαταλείψει την υλιστική διαλεκτική.

Δεύτερο: Οι διάφοροι κλάδοι της επιστήμης (μαθηματικά, μηχανική, φυσική, βιολογία, οικονομικά και οι άλλες φυσικές και κοινωνικές επιστήμες) είναι οι διάφορες πλευρές της μελέτης του υλικού κόσμου και της ανάπτυξης των γνώσεών μας γι' αυτόν. Επομένως, οι αρχές των διαφόρων επιστημών είναι περιορισμένες και μονόπλευρες. Είναι περιορισμένες από το οποιοδήποτε συγκεκριμένο πεδίο της μελέτης, ενώ η υλιστική διαλεκτική είναι η συνόψιση, το συμπέρασμα, η γενίκευση όλης της γνώσης της ανθρωπότητας και όλων των έγκυρων περιεχομένων των συγκεκριμένων επιστημών. Αυτή η αντίληψη της υλιστικής διαλεκτικής και των νόμων της είναι εξαιρετικά πλατιά (περικλείνει όλους τους γενικούς νόμους όλων των επιστημών και περικλείει επίσης την ουσία του υλικού κόσμου). Από την άποψη αυτή, είναι μια κοσμοαντίληψη. Από το άλλο μέρος, η υλιστική διαλεκτική είναι η θεωρητική και γνωστική βάση της επιστήμης, απελευθερωμένη από κάθε κούφια σκέψη, από τον κληρικαλισμό και από τη μεταφυσική. Για το λόγο αυτό, είναι επίσης η πιο συγκεκριμένη και πιο ενεργούσα μεθοδολογία για τη μελέτη της επιστήμης.

Όταν μιλάμε για την ενότητα της υλιστικής διαλεκτικής και του διαλεκτικού υλισμού... (*) ο σκοπός μας είναι να ξεκαθαρίσουμε το σημείο αυτό. Έτσι γίνεται ευκολότερο να καταλάβουμε τα λάθη εκείνων που αλλοίωσαν τη μαρξιστική φιλοσοφία με την άρνηση της ύπαρξης της φιλοσοφίας. Σ' ότι αφορά το πρόβλημα της φιλοσοφικής αντικειμενικότητας, ο Μαρξ, ο Ένγκελς και ο Λένιν, εναντιώθηκαν στην πρακτική του χωρισμού της φιλοσοφίας από την πραγματικότητα και στην αντίληψη της φιλοσοφίας σαν ανεξάρτητης. Υπογράμμιζαν την αναγκαιότητα μιας φιλοσοφίας που στηρίζεται

(*) Αδιάβαστο κομμάτι

και αναπτύσσεται στην ανάλυση της πραγματικής ζωής και των πραγματικών σχέσεων. Εναντιώνονταν στην συνήθεια να χρησιμοποιούν τις ίδιες τις αντιλήψεις και τις ιδεολογίες σαν αντικείμενο μελέτης, όπως έκαναν για παράδειγμα οι φορμαλιστές και ορισμένοι ιδεαλιστές. Η φιλοσοφία που αναπτύσσεται και στηρίζεται στην πραγματική ζωή και στις πραγματικές κοινωνικές σχέσεις είναι η υλιστική διαλεκτική. Όλοι εκείνοι που υποστηρίζουν αυτή την άποψη, όπως ο Μαρξ, ο Ένγκελς και ο Λένιν, ερμηνεύουν την υλιστική διαλεκτική σαν μια θεωρία που ασχολείται με την ανάπτυξη.

Ο Ένγκελς θεωρεί την υλιστική διαλεκτική σαν «μια σχολή της σκέψης που συζητάει τη γενική αρχή της κίνησης και της ανάπτυξης της φύσης, της κοινωνίας και της σκέψης». Ο Λένιν θεωρεί την υλιστική διαλεκτική σαν «τη σχολή της ανάπτυξης της σκέψης με τις περισσότερες πλευρές, τα πιο πλούσια και βαθιά περιεχόμενα». Ακόμα, αυτοί έβλεπαν τις αρχές που είχαν επεξεργαστεί όλες οι φιλοσοφικές σχολές σχετικά με την ανάπτυξη σαν στενές, δίχως ουσία και συχνά ξεκομμένες από το ίδιο το προτσές ανάπτυξης της φύσης και της κοινωνίας. Ο λόγος για τον οποίο η υλιστική διαλεκτική θεωρείται φιλοσοφία των πολλών και πλούσιων πλευρών και με τα πιο βαθιά περιεχόμενα, είναι το γεγονός πως η υλιστική διαλεκτική αντανακλά τις αντιθέσεις και τις ποιοτικές μεταβολές στη φύση και στην κοινωνία με τον πιο βαθύ και κατανοητό τρόπο, σε όλες τους τις πολλαπλές πλευρές. Δεν υπάρχει κανένας άλλος λόγος.

Το πρόβλημα της φιλοσοφικής αντικειμενικότητας παραμένει ένα πρόβλημα για λύση. Αυτό είναι επίσης το πρόβλημα της ενότητας της διαλεκτικής, της λογικής και της γνωσιοθεωρίας. Ο Λένιν υπογράμμισε με έμφαση την ενότητα της διαλεκτικής, της λογικής και της θεωρίας της γνώσης και το θεωρούσε ένα «πολύ σημαντικό πρόβλημα» (*). Θεωρούσε πως οι τρεις όροι υπεραρκούν. Αποτε-

(*) «Αν ο Μαρξ δεν άφησε “Λογική” (με κεφαλαίο γράμμα), όμως άφησε τη λογική του “Κεφαλαίου” και αυτό θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί πλήρως στο δοσμένο ζήτημα. Στο “Κεφάλαιο” εφαρμόστηκε σε μια επιστήμη η λογική, η διαλεκτική και η γνωσιοθεωρία — δεν χρειάζονται τρεις λέξεις: είναι ένα και το αυτό — του υλισμού, που πήρε καθετί το πολύτιμο από τον Χέγκελ και προώθησε αυτό το πολύτιμο προς τα μπρος»

Λένιν, φιλοσοφικά τετράδια, εκδ. σύγχρονη εποχή, σελ. 30.

λούν μια και μοναδική σχολή... (*) που θεωρεί τις τρεις σαν ολοκληρωτικά ανεξάρτητες σχολές σκέψης τη μια από την άλλη, η υλιστική διαλεκτική είναι η μοναδική επιστημονική θεωρία της γνώσης και επίσης η μοναδική επιστημονική λογική. Για μας η υλιστική διαλεκτική είναι η μέθοδος για τη μελέτη της αύξησης των γνώσεών μας για τον εξωτερικό κόσμο και για την ανάπτυξη αυτών των γνώσεων. Είναι η μέθοδος για τη μελέτη και τον μετασχηματισμό της μη γνώσης σε πλήρη γνώση. Είναι η μέθοδος για τη μελέτη της εξέλιξης της φύσης και της κοινωνίας και της αντανάκλασής της στην ανθρώπινη σκέψη. Είναι η ενότητα της υλιστικής διαλεκτικής και της θεωρίας της γνώσης. Η υλιστική διαλεκτική μελετάει τους γενικούς νόμους ανάπτυξης του αντικειμενικού κόσμου. Μελετάει την πιο αναπτυγμένη μορφή του αντικειμενικού κόσμου και την αντανάκλασή του στη σκέψη. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο η υλιστική διαλεκτική μελετάει τα διάφορα προτοές της σκέψης και τις συνέπειες των διάφορων φαινομένων. Μελετάει την ανάπτυξη και τους νόμους του αμοιβαίου μετασχηματισμού. Ταυτόχρονα, μελετάει τα φαινόμενα της ανθρώπινης σκέψης που αντανάκλουν τους νόμους ανάπτυξης του αντικειμενικού κόσμου. Αυτή είναι η ενότητα της υλιστικής διαλεκτικής και της λογικής.

Για να καταλάβουμε τη σχέση ανάμεσα στη διαλεκτική, τη λογική και τη γνωσιοθεωρία με τον πιο κατανοητό τρόπο, θα εξετάσουμε σε συνέχεια πώς λύνει η διαλεκτική τα προβλήματα της αμοιβαίας σχέσης ανάμεσα στη λογική και την ιστορία.

Ο Ένγκελς λέει: «Όσο εξακολουθούν να υπάρχουν οι διάφορες φιλοσοφίες, το πλεονέκτημα της μεθόδου του Χέγκελ είναι η πλούσια ιστορική του αίσθηση. Η μορφή του Χέγκελ είναι αφηρημένη και ιδεαλιστική, αλλά η ανάπτυξη της σκέψης του είναι παράλληλη με την ανάπτυξη της παγκόσμιας ιστορίας. Ακόμα, η ιστορία είναι μια επαλήθευση της σκέψης. Συχνά η ιστορία προχωράει με περίπλοκο και αιφνιδιαστικό τρόπο. Αν θέλουμε να παρακολουθήσουμε την ιστορική ανάπτυξη με κατανοητό τρόπο, όχι μονάχα οφείλουμε να δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή σε πολλά δευτερεύοντα γεγονότα, αλλά επίσης να είμαστε σε θέση να υπερβαίνουμε το δικό μας τρόπο σκέψης. Αυτή είναι η μοναδική μέθοδος που μπορούμε να προτεί-

(*) Κομμάτι ολόκληρωτικά αδιάβαστο

νουμε και είναι η λογική μέθοδος. Αυτή η λογική μέθοδος είναι βασικά η ίδια με την ιστορική μέθοδο, με εξαίρεση βέβαια την εξάλειψη της ιστορικής μορφής και των τυχαίων χαρακτηριστικών της». Αυτή η άποψη της ενότητας της λογικής ανάπτυσξε υποστηρίζεται πλήρως από τους Μαρξ, Ένγκελς και Λένιν. «Η απλοποίηση της δραστηριότητας ενός άπειρου αριθμού ατόμων είναι η βασική κατηγορία της λογικής. Τα όρια μιας κατηγορίας μας βοηθάνε να γνωρίσουμε το δεσμό ανάμεσα στα διαφορετικά πεδία. Η πράξη είναι μια επαναλαμβανόμενη εφαρμογή των ανθρώπινων γνώσεων με λογικό τρόπο... (*) και είναι το αποτέλεσμα της πρακτικής επανάληψης χιλιάδων και εκατομμυρίων ανθρώπων...» (**).

Τα λόγια αυτά του Λένιν υπογραμμίζουν το γεγονός πως τα χαρακτηριστικά της διαλεκτικής λογικής δεν είναι τα ίδια με εκείνα της τυπικής λογικής. Η τυπική λογική θεωρεί τις αρχές και τις κατηγορίες σαν άδεια πράγματα που υπάρχουν ανεξάρτητα από περιεχόμενο και που δεν αναφέρονται σε περιεχόμενα. Η διαλεκτική λογική δεν είναι όμοια με τη διαλεκτική του Χέγκελ. Ο Χέγκελ θεωρούσε τη λογική σαν μια αντίληψη χωρισμένη από τον κόσμο που αναπτύσσεται ανεξάρτητα απ' αυτόν. Η λογική του Χέγκελ απαιτούσε το προτσές να αναπαράγεται στο μυαλό και να αντικρίζεται σαν υλική κίνηση. Η ενότητά της με τη γνωσιοθεωρία θεωρούνταν σαν ενότητα με τον ιδεαλισμό. Αντίθετα, στη φιλοσοφία του Μαρξ, η ενότητα της διαλεκτικής, της λογικής και της γνωσιοθεωρίας είναι οικοδομημένη στο θεμέλιο του υλισμού. Μονάχα αν ο υλισμός χρησιμοποιηθεί για να λυθεί το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στο είναι και στη συνείδηση, μονάχα αν ξεκινήσουμε από τη θεωρία της αντανάκλασης, θα μπορέσουμε να λύσουμε ολοκληρωτικά το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στη διαλεκτική, τη λογική και τη γνωσιοθεωρία.

Ο καλύτερος τρόπος χρησιμοποίησης της διαλεκτικής για τη λύση του προβλήματος της αμοιβαίας σχέσης ανάμεσα στις λογικές σκέψεις και τα ιστορικά γεγονότα έχει δοθεί στο «Κεφάλαιο» του Μαρξ.

(*) Κομμάτι ολόκληρωτικά αδιάβαστο

(**) «Η πρακτική δράση του ανθρώπου έπρεπε διακατομμύρια φορές να οδηγήσει τη συνείδηση του ανθρώπου στην επανάληψη των διαφόρων λογικών σχημάτων, για να μπορέσουν αυτά τα σχήματα να πάρουν τη σημασία αξιωμάτων».

Λένιν, Φιλοσοφικά τετράδια, εκδ σύγχρονη εποχή, σελ 172.

Σ' αυτό αναλύεται η ιστορική ανάπτυξη της καπιταλιστικής κοινωνίας και ταυτόχρονα αναλύεται η θεωρητική ανάπτυξη αυτής της κοινωνίας. Το «Κεφάλαιο» αναλύει την εμφάνιση, την ανάπτυξη και την εξαφάνιση του καπιταλισμού. Είναι η διαλεκτική που αντανάκλα την ανάπτυξη των διάφορων πεδίων της οικονομίας.

Η λύση αυτή είναι ιστορική και ξεκινάει από την αντικειμενική ιστορία της δομής και ο Μαρξ αντικρύζει την αντίληψη και την κατηγορία σαν αντανάκλαση του ιστορικού γεγονότος. Η ενότητα της λογικής και της ιστορίας του καπιταλισμού και η ενότητα της λογικής και της θεωρίας της γνώσης της καπιταλιστικής κοινωνίας φανερώνονται στο «Κεφάλαιο». Αντιπροσωπεύουν ένα από τα κύρια προβλήματα του διαλεκτικού υλισμού.

Θεωρία της ύλης

Ο Μαρξ χρησιμοποίησε και ανάπτυξε την υλιστική γραμμή στο φιλοσοφικό επίπεδο. Έλυσε σωστά το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στη σκέψη και το είναι. Υπογράμμισε τον υλικό χαρακτήρα του σύμπαντος ολοκληρωμένα. Υπογράμμισε την αντικειμενική ύπαρξη της ύλης και το γεγονός πως η ύλη είναι η πηγή των ιδεών (η σχέση εξάρτησης των ιδεών από το είναι).

Η παραδοχή της αρχής πως η ύλη είναι η ρίζα της συνείδησης συνοδεύεται από την επιταγή ενός υλικού κόσμου και της ύπαρξης του αντικειμενικού. Η παραδοχή αυτή είναι ο πρώτος όρος για τον υλισμό. Σημαίνει την παραδοχή της ανεξάρτητης ύπαρξης του υλικού κόσμου, ξεχωριστά από την ανθρώπινη συνείδηση — ο κόσμος αυτός υπήρχε πριν από την εμφάνιση του ανθρώπου και ο κόσμος αυτός θα υπάρχει μετά την εξαφάνιση του ανθρώπου. Ακόμα υπάρχει ανεξάρτητα από την ανθρώπινη συνείδηση. Η παραδοχή αυτής της άποψης είναι ο βασικός όρος για όλες τις επιστημονικές μελέτες.

Τι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να αποδείξουμε αυτό το σημείο; Οι αποδείξεις είναι πολλές. Ο άνθρωπος βρίσκεται σε στενή επαφή με τον εξωτερικό κόσμο σε κάθε στιγμή και μπορεί να χρησιμοποιεί βίαιες μέθοδες στις σχέσεις του μ' αυτόν (φύση και κοινωνία) για να καταπιέξει ή για να αντιστέκεται στην καταπίεση. Ο άνθρωπος μπορεί να δαμάσει την αντίσταση — η παρούσα φάση της ιστορικής ανάπτυξης της ανθρώπινης κοινωνίας αποτελεί την καλύ-

τερη απόδειξη. Οι στρατιώτες του Κόκκινου Στρατού που έκαναν τη Μεγάλη Πορεία δεν αμφισβήτησαν ποτέ την αντικειμενική ύπαρξη των περιοχών που πέρασαν διασχίζοντάς τις, που έκλειναν τον ποταμό Γιανγκ-τσε, τον Κίτρινο ποταμό, τα χιονοσκεπαστα βουνά, τα λιβάδια και τους εχθρούς με τους οποίους πολέμησαν. Δεν αμφέβαλαν ποτέ για την αντικειμενική ύπαρξη του ίδιου του Κόκκινου Στρατού. Η Κίνα δε μπορεί να αμφιβάλει για την αντικειμενική ύπαρξη του ιαπωνικού ιμπεριαλισμού που έχει εισβάλει, ούτε για την αντικειμενική ύπαρξη του κινέζικου λαού. Ακόμα οι σπουδαστές της αντι-ιαπωνικής στρατιωτικής ακαδημίας δεν αμφέβαλαν ποτέ για την αντικειμενική ύπαρξη της ακαδημίας και των ίδιων των σπουδαστών. Αυτά είναι όλα υλικά πράγματα που υπάρχουν ανεξάρτητα και είναι αντικειμενικά έξω από τη συνείδησή μας. Και οι θεμελιακές αυτές απόψεις του υλισμού αποτελούν μέρος της μαρξιστικής φιλοσοφίας.

...(*)

... τα γεγονότα αυτά καταρρίπτουν την παλιά αντίληψη της ύλης, αλλά αποδείχνουν την ορθότητα του διαλεκτικού υλισμού που έχει σαν προϋπόθεση την αντικειμενική ύπαρξη της ύλης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως ο διαλεκτικός υλισμός βλέπει την ενότητα του υλικού κόσμου στα πολλαπλά χαρακτηριστικά του, δηλ. στα πολλαπλά χαρακτηριστικά της ενότητας της ύλης. Αυτή η αντίληψη της ύλης δεν αντιφάσκει καθόλου με την αιώνια κίνησή της και το μετασχηματισμό της. Ο αιθέρας, τα ηλεκτρόνια, τα άτομα, τα μόρια, οι κρύσταλλοι, τα κοινωνικά φαινόμενα, τα πνευματικά φαινόμενα κλπ, είναι όλα διαφορετικά στάδια της υλικής ανάπτυξης. Είναι διαφορετικές πρόσκαιρες καταστάσεις στην ιστορία της ανάπτυξης της ύλης. Οι επιστημονικές έρευνες σχετίζονται με την ανακάλυψη των πολλαπλών χαρακτηριστικών της ύλης και οι ανακαλύψεις αυτές πλουτίζουν μονάχα τα περιεχόμενα της αντίληψης της ύλης του διαλεκτικού υλισμού. Μπορεί να υπάρξουν κάποιες αντιθέσεις; Είναι αναγκαίο να ξεχωρίζουμε τον φιλοσοφικό υλισμό, από εκείνον των φυσικών επιστημών αφού και οι δύο αποτελούν διαφορές του πλατιού και του περιορισμένου είναι, αλλά δεν είναι αντιθετικοί. Η πλατιά έννοια της ύλης περιλαμβάνει την περιορισμένη έννοια της ύλης. Η

(*) Δύο παράγραφοι ολοκληρωτικά αδιάβαστες

αντίληψη της ύλης του διαλεκτικού υλισμού δεν παραδέχεται καθόλου την μη υλικότητα του κόσμου (σαν ανεξάρτητη και πνευματική). Η ύλη υπάρχει γενικά και πάντα. Δεν είναι αυτό ή εκείνο το πράγμα (δηλ. τα ομοίomorφα χαρακτηριστικά της). Αυτή είναι η λεγόμενη ύλη που υπάρχει αντικειμενικά στη φιλοσοφία. Όταν η γνώση εμφανίζεται μέσα από τον ολοκληρωμένο υλισμό (διαλεκτικό υλισμό), δεν είναι τίποτε άλλο από μια κατάσταση της ύλης, ένα ειδικό χαρακτηριστικό του υλικού μυαλού της ανθρωπότητας. Έτσι η διάκρισή μας, ύλης και γνώσης και η ενέργειά μας να θέτουμε τη μια αντίθετα στην άλλη, είναι υποθετική. Η διάκριση έχει σημασία μονάχα στη θεωρία της γνώσης, αφού η συνείδηση και οι σκέψεις είναι μονάχα χαρακτηριστικά της ύλης (μυαλό). ...(*) Αυτός ο τύπος αντίθεσης ανάμεσα στο υποκειμενικό και το αντικειμενικό, δεν έχει καμιά σημασία έξω από την γνωσιοθεωρία. Αν η γνώση αντιπαράθεται στην ύλη έξω από τη θεωρία της γνώσης, τότε έχουμε κάτι ενάντια στον υλισμό. Στον κόσμο υπάρχουν μονάχα η ύλη και οι διάφορες εκφράσεις της. Και το ίδιο το υποκείμενο είναι ύλη. Ο λεγόμενος υλιστικός χαρακτήρας του κόσμου, η αντικειμενική πραγματικότητα της ύλης, είναι η ύλη που είναι η προέλευση της συνείδησης: πάντα η ίδια σημασία. Σε συντομία, η ύλη είναι τα πάντα στον κόσμο. Εμείς λέμε: «όλα είναι ύλη». Αυτός είναι ένας νόμος ανάπτυξης του κόσμου.

Αυτή είναι η αντίληψη της ύλης για τον διαλεκτικό υλισμό.

Η θεωρία της κίνησης (θεωρία της ανάπτυξης)

Η πρώτη θεμελιακή αρχή του διαλεκτικού υλισμού είναι η παραδοχή της υλικής φύσης του κόσμου, της ύπαρξης της ύλης και το ότι η ύλη είναι η προέλευση της συνείδησης. Αυτή η ενιαία αντίληψη του κόσμου εξηγήθηκε στη συζήτηση για την ύλη. Η δεύτερη θεμελιακή αρχή του διαλεκτικού υλισμού είναι η θεωρία του για την κίνηση (θεωρία της ανάπτυξης). Αυτή αναγνωρίζει πως η κίνηση είναι η μορφή της υλικής ύπαρξης, δηλ. το εσωτερικό χαρακτηριστικό της

(*) Αδιάβαστο κομμάτι

ύλης. Η κίνηση είναι η έκφραση των πολλαπλών χαρακτηριστικών της ύλης. Αυτή είναι η θεωρία της ανάπτυξης του κόσμου. Ο συνδυασμός της θεωρίας της ανάπτυξης του κόσμου και της θεωρίας της ενότητας του κόσμου διαμορφώνει την κοσμοαντίληψη του διαλεκτικού υλισμού. Ο κόσμος δεν είναι τίποτε άλλο από μια ατέλειωτη ανάπτυξη του υλικού κόσμου.

Η αντίληψη της κίνησης του διαλεκτικού υλισμού δεν παραδέχεται: α) την πνευματική κίνηση χωρισμένη από την ύλη, β) την πνευματική ύλη χωρισμένη από την κίνηση και γ) την απλοποίηση της πνευματικής κίνησης.

Η αντίληψη της κίνησης του διαλεκτικού υλισμού σταθεροποιήθηκε στην πάλη ενάντια στις ιδεαλιστικές, μεταφυσικές και μηχανιστικές απόψεις. Η αντίληψη της κίνησης του διαλεκτικού υλισμού αντιτίθεται πρώτα απ' όλα στο φιλοσοφικό ιδεαλισμό και στο θρησκευτικό ντεϊσμό. Το θεμελιακό χαρακτηριστικό ολόκληρου του φιλοσοφικού ιδεαλισμού και του θρησκευτικού ντεϊσμού βρίσκεται στην άρνησή τους για την υλική ενότητα του κόσμου. Αυτός είναι το αποτέλεσμα πνευματικής ενέργειας ή της μυθικής δύναμης του θεού. Ο γερμανός ιδεαλιστής φιλόσοφος Χέγκελ θεωρούσε πως ο πραγματικός κόσμος αποτελεί μια ανάπτυξη της λεγόμενης κοσμοαντίληψης. Η φιλοσοφία Τσουγκί και Λιξού της δυναστείας των Σονγκ και Μινγκ της Κίνας έχουν και οι δύο μια ιδεαλιστική αντίληψη για την ανάπτυξη του σύμπαντος. Στο χριστιανισμό λέγεται πως ο θεός δημιούργησε τον κόσμο. Ο βουδισμός και όλες οι θρησκείες της Κίνας, απόδιναν την προέλευση όλων των πραγμάτων που υπάρχουν στο σύμπαν στη δύναμη των θεών. Όλοι αυτοί οι λόγοι που αφορούσαν την πνευματική κίνηση έξω από την ύλη είναι ασυμβίβαστοι με τον διαλεκτικό υλισμό. Δεν είναι μονάχα ο ιδεαλισμός και οι θρησκείες, αλλά ολόκληρος ο προμαρξιστικός υλισμός και όλοι οι αντιμαρξιστικοί μηχανιστικοί υλισμοί, που υποστηρίζουν μια υλιστική θεωρία της κίνησης μονάχα όταν μιλάνε για φυσικά φαινόμενα. Όταν μιλάνε για κοινωνικά φαινόμενα δεν δίνουν πια υλικές αιτίες. Τα αποδίνουν σε πνευματικούς λόγους. Ο διαλεκτικός υλισμός αποκρούει όλες αυτές τις λαθεμένες αντιλήψεις για την κίνηση με αποφασιστικότητα. Τα ιστορικά τους όρια είναι φανερά: είναι τα όρια της ταξικής θέσης και του βαθμού ανάπτυξης της επιστήμης. Ο διαλεκτικός υλισμός συγκροτεί τη δική του αντίληψη για

την κίνηση ξεκινώντας από προλεταριακές θέσεις και στηριγμένος στο πιο προωθημένο επίπεδο ανάπτυξης της επιστήμης. Και πριν απ' όλα αποδείχνει πως η κίνηση είναι η μορφή ύπαρξης της ύλης και πως είναι ένα εσωτερικό χαρακτηριστικό της ύλης (δεν οφείλεται σε μια εξωτερική ώθηση). Είναι γι' αυτό αδιανόητο να φανταζόμαστε την κίνηση χωρίς ύλη, όπως και να φανταζόμαστε την ύλη χωρίς κίνηση. Η υλιστική αντίληψη της κίνησης επομένως, εναντιώνεται ζωηρά στην ντεϊστική αντίληψη της κίνησης. Αν αντικρύζουμε την ύλη χωρίς να αναφερόμαστε στην κίνηση, θα έχουμε μια μεταφυσική θεωρία ενός σύμπαντος σε στασιμότητα ή τη θεωρία της απόλυτης ισορροπίας. Εκείνοι που προσυπογράφουν τη θεωρία αυτή υποστηρίζουν πως η ύλη δεν μεταβάλλεται ποτέ ... (*). Θεωρούν πως μια απόλυτη ακινησία είναι η γενική κατάσταση της ύλης ή πως ήταν η πρωταρχική κατάσταση της ύλης. Ο διαλεκτικός υλισμός εναντιώνεται σταθερά στην άποψη αυτή. Υποστηρίζει πως η κίνηση είναι η πιο κοινή μορφή της υλικής ύπαρξης. Όλες οι σταθερές και στατικές καταστάσεις είναι σχετικές, ενώ η κίνηση είναι απόλυτη. Ο διαλεκτικός υλισμός αναγνωρίζει πως όλες οι καταστάσεις της ύλης έχουν τη δυνατότητα μιας σχετικής ακινησίας, ηρεμίας και ισορροπίας και θεωρεί ακόμα πως αυτός είναι ο σημαντικότερος όρος για να διακρίνουμε την ύλη και επομένως ο σημαντικότερος όρος για να διακρίνουμε τη ζωή. Παρόλα αυτά, θεωρεί πως η κατάσταση στασιμότητας ή ισορροπίας είναι μονάχα ένα από τα στοιχεία της κίνησης, ένα είδος ιδιαίτερου όρου της. Το λάθος του αντικρύσματος της ύλης χωρίς κίνηση οφείλεται στη μεγαλοποίηση του στοιχείου της ακινησίας και ισορροπίας. Το στοιχείο αυτό χρησιμοποιείται για την κάλυψη ή την υποκατάσταση της ολότητας. Ο ιδιαίτερος όρος της κίνησης γενικεύεται και απολυτοποιείται. Ένας αρχαίος μεταφυσικός στοχαστής της Κίνας έλεγε: «ο ουρανός είναι αμετάβλητος, αμετάβλητο είναι επίσης το Ντάο». Είναι σ' αυτό το είδος του σύμπαντος που δεν κινείται. Γι' αυτόν το στοχαστή, η ουσία του σύμπαντος και της κοινωνίας δεν αλλάζει ποτέ. Ο κυριότερος λόγος του τρόπου της σκέψης του είναι δοσμένος από τα όρια της ταξικής του θέσης. Αν η τάξη των φεουδαρχών αναγνώριζε πως η ουσία του σύμπαντος και της κοινωνίας είναι δοσμένη από την κίνηση και την

(*) Φράση αδιάβαστη

ανάπτυξη, θα διακήρυχνε θεωρητικά τη δικιά της καταδίκη σε θάνατο. Για όλες τις αντιδραστικές δυνάμεις συμβαίνει το ίδιο: η δική τους φιλοσοφία είναι μια φιλοσοφία χωρίς κίνηση. Η επαναστατική τάξη και ο λαός βλέπουν την αρχή της ανάπτυξης της κοινωνίας και του κόσμου και υποστηρίζουν πως η κοινωνία και ο κόσμος πρέπει να αλλάξουν. Η φιλοσοφία τους είναι ο διαλεκτικός υλισμός.

Ακόμα και ο διαλεκτικός υλισμός δεν πρέπει να απλοποιεί την αντίληψη της κίνησης, δηλ. να αποδίνει σε οποιαδήποτε κίνηση μια μορφή — τη μορφή της μηχανικής κίνησης. Με τον παλιό υλισμό (ο γαλλικός υλισμός του 18ου και του 19ου αιώνα) η αντίληψη της κίνησης δεν ξεπερνάει ακόμα τη μεταφυσική αντίληψη του σύμπαντος ...(*). Αυτοί δεν εξηγούσαν την ύλη ή την κίνηση ή τις σχέσεις ανάμεσα στους εσωτερικούς λόγους ή τις πολλαπλές αιτίες. Με τον τρόπο αυτό, αποκάλυπταν απλά την εξωτερική μορφή και εξηγούσαν την κίνηση με τις εξωτερικές δυνάμεις. Η χαρακτηριστική πολλαπλότητα του κόσμου χάνονταν. Εξηγούσαν όλες τις κινήσεις του κόσμου σαν μια μετατόπιση της θέσης και μια μείωση ή αύξηση αριθμών. Όταν ένα σώμα βρίσκεται σε μια καθορισμένη θέση σε μια ορισμένη στιγμή και σε μια διαφορετική θέση σε μια διαφορετική στιγμή, αυτό ονομαζόταν κίνηση. Αν υπήρχε μια αλλαγή, υπήρχε μονάχα σε όρους μιας αριθμητικής αύξησης ή μείωσης. Δε συμβαίνει καμιά αλλαγή στα χαρακτηριστικά και όλες οι αλλαγές είναι κυκλικές και παράγουν επανειλημμένα το ίδιο αποτέλεσμα. Ο διαλεκτικός υλισμός αντιτίθεται σ' αυτό. Δεν αντικρύζει την κίνηση απλά σαν μια μετατόπιση θέσης και σαν κυκλική κίνηση. Αντικρύζει την κίνηση σε ατέλειωτους πολλαπλούς κύκλους. Πρόκειται για μια μετάβαση από μια κατάσταση σε μια άλλη κατάσταση. Η ενότητα και η κίνηση της ύλης στον κόσμο είναι η ενότητα και η κίνηση των ατέλειωτα πολλαπλών χαρακτηριστικών της ύλης. Ο Ένγκελς έλεγε: «Οι ανώτερες μορφές κίνησης δεν παράγουν ταυτόχρονα η μια την άλλη: δεν είναι δυνατή χημική δράση χωρίς μηχανικές, μοριακές, χημικές, θερμικές, ηλεκτρικές αλλαγές κλπ, αλλά η παρουσία αυτών των παραπλήσιων μορφών δεν εξαντλεί το χαρακτήρα της βασικής μορφής που γι' αυτήν γίνεται λόγος». Τα λόγια αυτά βρίσκονται σε απόλυτη συνάφεια με την πραγματικότητα. Τελικά, αν

(*) Παράγραφος αδιάβαστη

αντικρύζαμε την απλή μηχανική κίνηση, δε θα μπορούσαμε καθόλου να την εξηγήσουμε από μεταφυσική άποψη. Θα πρέπει να γνωρίζουμε πως όλες οι μορφές κίνησης είναι διαλεκτικές, αφού το βάθος των διαλεκτικών περιεχομένων και η πολλαπλότητα μπορούν να είναι πολύ διαφορετικά σε μια μορφή ή σε μια άλλη. Έτσι, η μηχανική κίνηση παραμένει μια διαλεκτική κίνηση. ...(*) Το λεγόμενο «είναι» ή «μη είναι» σε μια ορισμένη θέση είναι ένας ειδικός όρος της κίνησης. Στην πραγματικότητα το σώμα είναι σε κίνηση. Η ύλη κινείται σε έναν πεπερασμένο χρόνο, σε ένα πεπερασμένο χώρο. Υπόκειται αδιάκοπα σ' αυτό το όριο για να σπάσει το καθορισμένο όριο του χρόνου και του χώρου, για να γίνει μια αδιάκοπη ροή κίνησης, ενώ η μηχανική κίνηση είναι μονάχα μια από τις μορφές της υλικής κίνησης. Στον πραγματικό κόσμο, η απόλυτη ανεξαρτησία της δεν υπάρχει. Βρίσκεται πάντα σε σχέση με μια άλλη μορφή κίνησης. Η θερμοδυναμική, το φως, ο ηλεκτρισμός, τα οργανικά φαινόμενα και τα κοινωνικά φαινόμενα, όλα αυτά είναι ειδικές μορφές της υλικής κίνησης. Στη φυσική επιστήμη, στη διάρκεια του περάσματος από τον 19ο στον 20ο αιώνα, η μεγαλύτερη επιτυχία ήταν η ανακάλυψη της αρχής της μεταβίβασης της κίνησης, δηλ. πως η κίνηση της ύλης μετασχηματίζεται αδιάκοπα από μια μορφή σε μια άλλη. Όταν στο μετασχηματισμό η παλιά μορφή και η νέα μορφή είναι ουσιαστικά διαφορετικές, ο λόγος της υλικής μεταβίβασης είναι εσωτερικός και όχι εξωτερικός. Δεν οφείλεται στην εξωτερική μηχανική ώθηση, αλλά οφείλεται στην ύπαρξη αντιθετικών εσωτερικών στοιχείων, φορέων διαφορετικών χαρακτηριστικών σε μια κοινή σύγκρουση.

Χάρη στην ανάπτυξη αυτού του νόμου της μεταβίβασης της κίνησης, ο διαλεκτικός υλισμός είναι σε θέση να διευρύνει τη θεωρία της υλικής ενότητας του κόσμου στην ιστορία της φύσης και στην ιστορία της κοινωνίας. Ο κόσμος δεν αντικρύζεται μονάχα σαν ύλη σε αδιάκοπη κίνηση, αλλά αντικρύζεται επίσης, σαν ύλη που προχωράει από μια κατώτερη μορφή κίνησης σε μια ανώτερη. Έτσι, ο κόσμος αντικρύζεται σαν ένα προτσές ανάπτυξης. Σε συντομία: «η ενότητα του υλικού κόσμου είναι ένα προτσές ανάπτυξης». Με τον τρόπο αυτό, η κυκλική θεωρία του παλιού υλισμού εγκαταλείφθηκε.

(*) Αδιάβαστο κομμάτι

Ο διαλεκτικός υλισμός αντικρύζει τη μορφή κίνησης της φύσης και της κοινωνίας με εμβασυμένο τρόπο και από πολλές απόψεις. Θεωρεί πως στο σύνολό του το προτσές ανάπτυξης του κόσμου είναι ατελείωτο (δίχως αρχή και δίχως τέλος), αλλά ταυτόχρονα η μορφή της συγκεκριμένης κίνησης σε κάθε ιστορικό προτσές είναι παροδική (με μια αρχή και ένα τέλος). Υποστηρίζει πως το προτσές ανάπτυξης του κόσμου προχωρεί από μια κατώτερη μορφή κίνησης σε μια ανώτερη, για να αποδείξει τον ιστορικό και παροδικό του χαρακτήρα. Καμιά μορφή κίνησης δεν είναι η πρώτη απόλυτα και καμιά δεν είναι ποτέ η τελευταία, απόλυτα. Βρίσκεται σε μια μεγάλη πορεία, χωρίς αρχή, ούτε τέλος. Στηριγμένη στην αρχή των αντιθέτων και της πάλης τους (η αιτία της κίνησης), η μορφή οποιασδήποτε κίνησης φτάνει πάντα σε μια ανώτερη κατάσταση σε σχέση με τη μορφή που προηγήθηκε. Μπορεί επίσης να προχωρήσει με ευθύγραμμο τρόπο, αλλά σ' ότι αφορά οποιαδήποτε ειδική της μορφή η κίνηση μπορεί να περιστραφεί ή να μετατοπιστεί προς τα πίσω. Όταν η κίνηση που προχωράει και η κίνηση που υποχωρεί είναι συνδυασμένες, ολόκληρη η οντότητα βρίσκεται σε μια κίνηση σε σπειροειδές σύμπλεγμα. Θεωρείται πως η νέα μορφή κίνησης βρίσκεται σε αντίθεση με την παλιά μορφή της. Το νέο πράγμα βγαίνει από το παλιό. Θεωρείται πως η νέα μορφή, τα νέα χαρακτηριστικά και οι νέες ποιότητες, εμφανίζονται από την καταστροφή της συνέχειας, δηλ. παράγονται από ένα άλμα μέσα από την πάλη και την συντριβή, αλλά ο δεσμός και η αμοιβαία σχέση των πραγμάτων και των γεγονότων δε μπορεί καθόλου να καταστραφεί. Ακόμα, ο διαλεκτικός υλισμός θεωρεί πως ο κόσμος είναι ατέλειωτος. Όχι μονάχα στο σύνολό του, αλλά και στα μέρη του, τα ηλεκτρόνια. ... (*)

Η θεμελιακή μορφή της κίνησης της ύλης προσδιορίζει τα διάφορα αντικείμενα της φυσικής και της κοινωνικής επιστήμης. Ο διαλεκτικός υλισμός αναφέρεται στην ανάπτυξη του κόσμου από τον μη οργανικό στον οργανικό, για να φτάσει στην πιο ανώτερη μορφή της ύλης (κοινωνία) και την αντικρύζει σαν μια κίνηση που σπρώχνει προς τα μπρος. Κάθε σχέση υποταγμένη σ' αυτή την κίνηση μεταφράζεται έτσι σε μια αντίστοιχη επιστήμη (η επιστήμη του μη οργανικού, η επιστήμη του οργανικού και οι κοινωνικές επιστήμες).

(*) Φρόση αδιάβαστη

Ο Ένγκελς λέει: «οι διάφοροι τύποι των επιστημών αναλύουν μια ειδική μορφή κίνησης ή την αμοιβαία σχέση μιας σειράς μορφών κίνησης». Έτσι, η κατάταξη των επιστημών εξαρτιέται από την αρχική τάξη της κίνησης, με σκοπό τη ρύθμιση των διάφορων κινήσεων σε διάφορες κατηγορίες. Η κατάταξη μπορεί να έχει σημασία μονάχα από την άποψη αυτή. Ο εσωτερικός κόσμος περικλείνει την ανθρώπινη κοινωνία και την κίνηση της ύλης σε διάφορες μορφές και ουσίες. Επομένως, δε μπορούμε να ξεχνάμε το πρόβλημα της ύλης στις διάφορες μορφές κίνησης. Δεν υπάρχει κανένα πράγμα παρόμοιο με «ύλη γενικά» και «κίνηση γενικά». Στον κόσμο υπάρχουν μονάχα συγκεκριμένες κινήσεις σε ποικίλες διακριτές μορφές. «Ύλη και κίνηση είναι μονάχα απλοί όροι. Χρησιμοποιούμε τα κοινά τους χαρακτηριστικά για να περικλείσουμε όλα τα πράγματα και τα συμβάντα που γίνονται γνωστά» (Ένγκελς).

Αυτή είναι η θεωρία της κίνησης του κόσμου ή η αρχή της ανάπτυξης του κόσμου στο διαλεκτικό υλισμό. Η σκέψη αυτή είναι η ουσία της μαρξιστικής φιλοσοφίας. Και είναι η κοσμοαντίληψη και η μεθοδολογία του προλεταριάτου. Αν όλοι οι προλετάριοι επαναστάτες χρησιμοποιούν αυτή την ολοκληρωμένη επιστήμη σαν όπλο, θα μπορέσουν να κατανοήσουν τον κόσμο αυτό και θα μπορέσουν να τον ξαναφτιάξουν.

Κάθε πράγμα και κάθε συμβάν προχωρεί προς το αντίθετο του. Οι αρχαίοι Έλληνες της Ευρώπης χρησιμοποιούσαν τη διαλεκτική. Στο μεσαίωνα έφτασαν στη μεταφυσική. Στην αναγέννηση προχώρησαν ξανά προς το αντίθετο. Στην Κίνα στη διάρκεια των χρόνων των Μαχόμενων Βασιλείων υπήρξαν εκατοντάδες σχολές σκέψης. Στον φεουδαρχισμό στράφηκαν αντίθετα προς την μεταφυσική. Σήμερα, προχωρούν πάλι προς τη διαλεκτική... (*)

Η θεωρία του χρόνου και του χώρου

Η κίνηση είναι μια μορφή της υλικής ύπαρξης. Επίσης ο χρόνος και ο χώρος είναι μορφές της υλικής ύπαρξης. Η κινούμενη ύλη

(*) Ακολουθούν μερικές σειρές που δε διαβάζονται

υπάρχει στο χρόνο και στο χώρο και η ίδια η κίνηση της ύλης είναι εξαρτημένη από το χρόνο και το χώρο. Ο χρόνος και ο χώρος δεν μπορούν να ξεχωριστούν από την ύλη. «Η ύλη υπάρχει στο χώρο» είναι μια διαβεβαίωση που υποστηρίζει πως η ίδια η ύλη έχει το χαρακτηριστικό της επέκτασης. Στον υλικό κόσμο υπάρχει μια πραγματικότητα που επεκτείνεται. Αυτό δε σημαίνει πως η ύλη είναι τοποθετημένη σε έναν κενό μη υλικό χώρο. Ο χώρος και ο χρόνος δεν είναι μη υλικά, ανεξάρτητα πράγματα. Δεν είναι μια υποκειμενική μορφή των αισθήσεων μας. Είναι μορφές ύπαρξης του αντικειμενικού κόσμου. Είναι αντικειμενικές, αλλά δεν υπάρχουν έξω από την ύλη, ούτε η ύλη μπορεί να υπάρχει έξω απ' αυτές.

Η αντίληψη του χρόνου και του χώρου σαν μια μορφή ύπαρξης της ύλης είναι μια άποψη ολοκληρωτικά υλιστική. Η αντίληψη αυτή είναι ουσιαστικά το αντίθετο των ακόλουθων ιδεαλιστικών αντιλήψεων του χώρο-χρόνου:

1) Αντίληψη του Καντ για τον χώρο-χρόνο: ο χρόνος και ο χώρος δεν θεωρούνται σαν μια αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά είναι μορφές αντιληπτικές του αντικειμενικού.

2) Αντίληψη του Χέγκελ για τον χώρο-χρόνο: η αντίληψη του Χέγκελ για τον χώρο-χρόνο προσεγγίζει περισσότερο στην απόλυτη ιδέα.

3) Μαχιανή αντίληψη του χώρο-χρόνου: ο Μαχ θεωρεί πως ο χρόνος και ο χώρος είναι κατατάξεις των αισθήσεων και «όργανα για την εμπειρία και τον εναρμονισμό».

Αυτές οι ιδεαλιστικές απόψεις δεν αναγνωρίζουν την αντικειμενική πραγματικότητα του χρόνου και του χώρου. Καμιά απ' αυτές δεν αναγνωρίζει την αντίληψη του χρόνου και του χώρου σαν την αντανάκλαση της μορφής της ύπαρξης της ύλης στην ανάπτυξή της. Αυτές οι λαθεμένες θεωρίες αποκρούονται όλες από τον διαλεκτικό υλισμό.

Ο διαλεκτικός υλισμός στο πρόβλημα χώρου-χρόνου, όχι μονάχα πρέπει να μάχεται ενάντια στον ιδεαλισμό, αλλά οφείλει ακόμα να πολεμάει τον μηχανιστικό υλισμό, ειδικά την παραλλαγή του Νεύτωνα που θεωρεί τον χώρο χωρίς καμιά σχέση με τον χρόνο. Ο χώρος αντικρύζεται σαν ένας άδειος σκελετός, ενώ η ύλη τοποθετείται μέσα σ' αυτό τον σκελετό. Ο διαλεκτικός υλισμός εναντιώνεται σ' αυτή τη μηχανιστική θεωρία και υπογραμμίζει πως η αντίληψη

μας για το χώρο αναπτύσσεται. ...(*)

Η θεωρία της συνείδησης

Ο διαλεκτικός υλισμός υποστηρίζει πως η συνείδηση είναι προϊόν της ύλης και μια μορφή ανάπτυξής της. Είναι ένα ειδικό χαρακτηριστικό μιας καθορισμένης κατάστασης της ύλης. Αυτή η υλιστική και ιστορική θεωρία της συνείδησης είναι διαμετρικά αντίθετη με όλες τις ιδεαλιστικές και υλιστικές μηχανιστικές απόψεις που σχετίζονται με το πρόβλημα.

...(**) Ο Μαρξ και ο Ένγκελς υπογράμμισαν με έμφαση τη σχέση εξάρτησης της συνείδησης από την ανάπτυξη της υλικής παραγωγής και τη σχέση ανάμεσα στη συνείδηση και τις γλώσσες του ανθρώπινου γένους.

...(***) υπάρχει μονάχα η ύλη της σκέψης, το μυαλό. Η ύλη αυτή της σκέψης είναι μια ύλη ειδικής ποιότητας. Αυτή η ύλη αναπτύσσεται όπως αναπτύσσεται η γλώσσα στην κοινωνική ζωή της ανθρωπότητας προς μια ανώτερη βαθμίδα. Αυτό το είδος της ύλης διαθέτει τη σκέψη σαν ένα ειδικό χαρακτηριστικό και το χαρακτηριστικό αυτό δεν το διαθέτει κανένας άλλος τύπος ύλης.

Επομένως για τους συνηθισμένους υλιστές, οι σκέψεις είναι υλικά προϊόντα του μυαλού. Η άποψη αυτή διαστρέφει την αντίληψή μας σχετικά με το πρόβλημα αυτό. Είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε πως οι σκέψεις, οι συγκινήσεις και η συνειδητή συμπεριφορά, δεν είναι πράγματα που έχουν τα χαρακτηριστικά του βάρους, της επέκτασης κλπ. Η συνείδηση, το βάρος και η επέκταση είναι όλα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ύλης. Η συνείδηση είναι μια εσωτερική κατάσταση της ύλης σε κίνηση και αντανακλά το ειδικό χαρακτηριστικό του προτύπου της ζωής που βρίσκεται στην σε κίνηση ύλη. Το ειδικό αυτό χαρακτηριστικό δε μπορεί να χωριστεί από το προτύπου της αντικειμενικής νευρικής λειτουργίας, αντίθετα συμπίπτει μ' αυτό. Αλλά, αν αυτά τα δυο μπερδεύονται και το ειδικό χαρακτηριστικό

(*) Ένα απόσπασμα του Λένιν που δε διαβάζεται

(**) Κομμάτι αδιάβαστο

(***) Κομμάτι αδιάβαστο

της συνείδησης ξεχνιέται, θα έχουμε τη λαθεμένη άποψη του συνηθισμένου υλισμού.

...(*) Δεν βλέπουν πως η συνείδηση είναι προϊόν της κοινωνικής πραχτικής του ανθρώπου. Μπερδεύουν την αντικειμενική ιστορία και την ιστορία του υποκειμενικού, αντιστρέφοντας τους ρόλους και βάζοντας στην ίδια μοίρα το υποκειμενικό και το αντικειμενικό. Έτσι αντιμετωπίζουν τον αντικειμενικό κόσμο από την μονόπλευρη άποψη του μηχανικισμού. Η άποψη αυτή, που μπερδεύει τη συνείδηση με το φυσιολογικό προτοσές, δεν είναι τίποτε άλλο από την εξάλειψη του βασικού προβλήματος της φιλοσοφίας: του προβλήματος της σχέσης ανάμεσα στη σκέψη και το είναι.

Ο ιδεαλισμός των μενσεβίκων χρησιμοποίησε τη θεωρία των συμβιβασμών για να υποκαταστήσει τη μαρξιστική θεωρία της γνώσης. Οι μενσεβίκοι εναρμόνιζαν τον υλισμό με τον ιδεαλισμό. Στηριζόμενοι στην αρχή της «συμμαχίας» της αντικειμενικότητας με την υποκειμενικότητα, προσπάθησαν να αντιταχθούν στη διαλεκτική. Οι νόμοι τους δεν είναι ούτε αυτοί του μηχανιστικού αντικειμενισμού, ούτε εκείνοι του ιδεαλιστικού υποκειμενισμού. Αλλά δεν είναι δική τους η συγκεκριμένη ιστορία του αντικειμενικού και του υποκειμενικού.

Υπάρχει ακόμα η παράξενη θεωρία του Πλεχάνωφ που υποστήριζε πως η ύλη είναι ζωντανή. Ο ισχυρισμός του «και η πέτρα έχει συνείδηση» εκφράζει με καθαρό και πλήρη τρόπο την άποψή του πως η συνείδηση δεν είναι κάτι που συνδέεται με το προτοσές ανάπτυξης της ύλης. Βρίσκεται σε κάθε ύλη από την αρχή μέχρι το τέλος της ύπαρξής της. Αργότερα αποχτούν συνείδηση τα σώματα χαμηλού οργανικού επιπέδου και δημιουργείται η συνείδηση του ανθρώπου. Όλα αυτά είναι διαφορετικού βαθμού. Ο τύπος αυτός των απόψεων είναι επίσης θεμελιακά αντίθετος με την άποψη του διαλεκτικού υλισμού που...(**) Μονάχα η θεωρία της συνείδησης του διαλεκτικού υλισμού είναι η σωστή άποψη σχετικά με το πρόβλημα της συνείδησης.

(*) Κομμάτι αδιάβαστο

(**) Σειρά αδιάβαστη

Η θεωρία της αντανάκλασης

Για έναν αληθινό υλιστή η γνώση του γεγονότος πως η ύλη είναι η προέλευση της συνείδησης δεν είναι αρκετή. Είναι αναγκαίο να αποδέχεται πως η συνείδηση έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει την ύλη. Το πρόβλημα της γνωσιμότητας ή όχι της ύλης, είναι ένα τόσο περίπλοκο πρόβλημα, που όλες οι περασμένες φιλοσοφικές σχολές δε μπόρεσαν να το διαπραγματευτούν. Μονάχα ο διαλεκτικός υλισμός μπόρεσε να το λύσει με σωστό τρόπο. Η θέση του διαλεκτικού υλισμού είναι αντίθετη με τη θεωρία της μη γνωσιμότητας, ενώ είναι επίσης διαφορετική από τη θεωρία της άμεσης πραγματικότητας.

Η θεωρία των Χιουμ και Καντ της μη γνωσιμότητας, χωρίζει το γνωστικό υποκείμενο από το αντικειμενικό. Πιστεύει πως είναι αδύνατο να προχωρήσουμε πέρα από τα όρια του υποκειμενικού — ένα αδιαπέραστο όριο ανάμεσα στην «ύλη που υπάρχει για τον εαυτό της» και στην εικόνα της.

Η θεωρία της άμεσης πραγματικότητας του μαχισμού ισοπεδώνει το αντικειμενικό σώμα με τις αισθήσεις. Υποστηρίζει πως η αλήθεια εμφανίζεται με την πλήρη μορφή της στις αισθήσεις. Οι μαχιστές δεν καταλαβαίνουν πως το αίσθημα είναι το αποτέλεσμα εξωτερικής ενέργειας και ταυτόχρονα δεν καταλαβαίνουν τη θετική λειτουργία του υποκειμενικού στο προσές της γνώσης, δηλ. πως το εξωτερικό ενεργεί στο αισθητήριο όργανο και η εργασία οικοδόμησης των σκέψεων γίνεται στο μυαλό (στην περίπτωση αυτή εκφράζονται με μορφές εικόνων και παραστάσεων).

Μονάχα η θεωρία της αντανάκλασης του διαλεκτικού υλισμού απαντάει καταφατικά στο πρόβλημα της δυνατότητας της γνώσης και η απάντηση αυτή θεωρείται η «ψυχή» του μαρξισμού. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, οι εικόνες και οι παραστάσεις μας δεν υποκινούνται μονάχα από τα αντικειμενικά πράγματα και συμβάντα. Έχει υπογραμμιστεί πως... (*) το προϊόν της αυτοανάπτυξης του υποκειμενικού, ούτε είναι ικανές να γνωστούν, σαν σημάδια των αντικειμενικών πραγμάτων και συμβάντων. Οι εικόνες και οι παραστάσεις είναι αντανάκλασεις, φωτογραφίες και πρότυπα, των αντικειμενικών πραγμάτων και γεγονότων.

(*) Σειρά αδιάβαση

Η αντικειμενική αλήθεια δεν εξαρτιέται απ' αυτή την υποκειμενικότητα. Υπάρχει ανεξάρτητα. Αν και αντανακλάται στα αισθήματά μας και στις παραστάσεις μας, αυτό δεν γίνεται άμεσα στην ολοκληρωμένη της μορφή, αλλά βαθμιαία. Είναι λάθος να θεωρούμε πως η αντικειμενική αλήθεια παίρνει μια ολοκληρωμένη μορφή στα αισθήματα και επομένως καταχτιέται έτσι από μας. Πρόκειται για ένα λάθος της σχολής της σκέψης της άμεσης πραγματικότητας.

Αν και η αντικειμενική αλήθεια δεν παίρνει άμεσα την ολοκληρωμένη της μορφή στις αισθήσεις και τις παραστάσεις μας, δε σημαίνει με κανένα τρόπο πως δε μπορούμε να την γνωρίσουμε. Η θεωρητική απάντηση του διαλεκτικού υλισμού είναι αντίθετη με την άποψη της μη γνωσιμότητας. Το προτσές της γνώσης είναι ένα περίπλοκο προτσές στο οποίο «το πράγμα που υπάρχει για τον εαυτό του» γίνεται πράγμα «για μας», όπως γνωρίζεται και αντανακλάται στις εικόνες και τις παραστάσεις μας. Οι σκέψεις και τα αισθήματα δε μοιάζουν μ' αυτό που λέει ο Καντ γι' αυτά. Δεν είναι εκείνα που μας χωρίζουν από τον εξωτερικό κόσμο. Στην πραγματικότητα είναι οι δεσμοί ανάμεσα στον εξωτερικό κόσμο και σε μας. Τα αισθήματα και οι σκέψεις είναι αντανακλάσεις του αντικειμενικού εξωτερικού κόσμου. Οι σκέψεις (εικόνες και παραστάσεις) δεν είναι τίποτε άλλο από «υλικά πράγματα που γυρίζουν και οικοδομούνται στο μυαλό του ανθρώπου».

Στο προτσές της γνώσης ο υλικός κόσμος γίνεται πάντα πιο περιορισμένος, πιο λεπτομερειακός και ακριβής και πάντα πιο τοποθετημένος και βαθύς, όπως οι αντανακλάσεις στη γνώση μας. Σε σχέση μ' αυτό, ο μαρξισμός διεξάγει δύο μάχες ενάντια στον μαχισμό και στον καντισμό. Αποκάλυψε τα λάθη της θεωρίας της άμεσης πραγματικότητας και της θεωρίας της μη γνωσιμότητας. Αυτό είναι το καθήκον της μαρξιστικής θεωρίας της γνώσης.

Η θεωρία της αντανάκλασης του διαλεκτικού υλισμού υποστηρίζει την ικανότητά μας να γνωρίσουμε απεριόριστα τον αντικειμενικό κόσμο. Είναι το ακριβώς αντίθετο των απόψεων εκείνων που υποστηρίζουν πως η ανθρώπινη γνωστική ικανότητα είναι περιορισμένη. Όμως, δεν βρισκόμαστε κοντά στην απόλυτη αλήθεια. Κάθε φορά, προχωράμε σε μια γραμμή καθορισμένη ιστορικά. Ο Λένιν έλεγε: «Η απόσταση της γνώσης μας από την απόλυτη αντικειμενική πραγματικότητα είναι περιορισμένη ιστορικά, αλλά η ύπαρξη αυτής της αλήθειας είναι απόλυτη και ακόμα το γεγονός πως αδιάκοπα

βρισκόμαστε όλο και πιο κοντά στην αλήθεια είναι απόλυτο. Η εξωτερική μορφή μιας απεικόνισης είναι καθορισμένη ιστορικά, αλλά η ύπαρξη της αντικειμενικής πραγματικότητας που είναι το πρότυπο αυτής της απεικόνισης είναι απόλυτη. Αποδεχόμαστε το γεγονός πως η γνώση του ανθρώπου είναι περιορισμένη από ιστορικούς όρους και πως η αλήθεια δεν μπορεί να καταχτηθεί μια για πάντα, αλλά δεν είμαστε εκείνοι που πιστεύουν πως δεν είμαστε σε θέση να την γνωρίσουμε». Ακόμα έχει πει ο Λένιν: «Δεν προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε με άκαμπτο και απόλυτο τρόπο την αντανάκλαση της φύσης στην ανθρώπινη σκέψη. Στο προτσές της αέναης κίνησης της γέννησης και της λύσης των αντιθέσεων, η κίνηση της γνώσης είναι πολύ περίπλοκη και γεμάτη αντιθέσεις». Αυτή είναι η άποψη της γνωσιοθεωρίας του διαλεκτικού υλισμού. Στη γνωσιοθεωρία όλες οι φιλοσοφίες αντανάκλουν την ιστορική άποψη και καμιά δεν μπόρεσε να δει τη γνώση σαν ένα προτσές. Επομένως, όλες αυτές οι απόψεις είναι περιορισμένες. Η στενότητα της θεωρίας της εμπειρίας άνοιξε ένα ρήγμα ανάμεσα στα αισθήματα και τις παραστάσεις. Η στενότητα του ορθολογισμού βρίσκεται στον τρόπο που χωρίζονται οι παραστάσεις από τα αισθήματα. Μονάχα ο διαλεκτικός υλισμός θεωρεί τη γνώση σαν ένα προτσές (η θεωρία της αντανάκλασης δεν πρέπει να εξαλείφει ολοκληρωτικά αυτό το είδος της στενότητας) και τοποθετεί τη γνώση στην υλιστική και διαλεκτική θέση.

Η θεωρία της αντανάκλασης υπογραμμίζει πως το προτσές της απάντησης δεν είναι περιορισμένο στις αισθήσεις και στις εικόνες, υπάρχει επίσης και στις σκέψεις (στις αφηρημένες αντιλήψεις). Επομένως, η γνώση είναι ένα προτσές κίνησης από τις αισθήσεις στις σκέψεις. Ο Λένιν έχει πει κάποτε: «Η γνώση που αντανάκλα τη φύση δεν είναι μια απλή, άμεση και συνολική αντανάκλαση. Είναι ένα προτσές διαμόρφωσης πολλών αφηρημένων σκέψεων, αντιλήψεων κλπ». Ακόμα ταυτόχρονα, ο Λένιν υπογράμμισε: «Το προτσές της γνώσης από την αίσθηση στη σκέψη είναι με τη μορφή ενός άλματος προς τα μπρος». Με τον τρόπο αυτό, ο Λένιν ξεκαθάρισε με ακρίβεια τα στοιχεία της εμπειρίας και της λογικής στη γνώση και την άποψη του διαλεκτικού υλισμού σχετικά με την αμοιβαία τους σχέση. Πολλοί φιλόσοφοι δεν καταλαβαίνουν πως η κίνηση της γνώσης είναι η απότομη αλλαγή που γίνεται στο προτσές της κίνησης από την αίσθηση στη σκέψη (από την εικόνα στην αντίληψη). Επομένως, η κατανόηση αυτής της απότομης αλλαγής προς τα μπρος, που

παράγεται από την αντίθεση, σημαίνει την κατανόηση της διαλεκτικής ενότητας, που είναι η ενότητα αίσθησης και σκέψης. Αυτό είναι το πιο σημαντικό στοιχείο για την κατανόηση της θεωρίας της αντανάκλασης του Λένιν.

Η θεωρία της αλήθειας

Η αλήθεια είναι αντικειμενική και είναι σχετική, όπως είναι απόλυτη. Αυτή είναι η θεωρία της αλήθειας του διαλεκτικού υλισμού.

Πριν απ' όλα η αλήθεια είναι αντικειμενική. Η αναγνώριση της πραγματικότητας της αλήθειας και του γεγονότος πως η προέλευση της γνώσης βρίσκεται στην ύλη, σημαίνει την αναγνώριση της αντικειμενικότητας της αλήθειας, δηλ. πως ο υλικός κόσμος που υπάρχει αντικειμενικά είναι η μοναδική πηγή της γνώσης μας, των αντιλήψεων μας και πως δεν υπάρχει καμιά άλλη πηγή. Μονάχα οι ιδεαλιστές αρνιούνται την ανεξάρτητη ύπαρξη ενός υλικού κόσμου έξω από τις ιδέες του ανθρώπου. Αυτή είναι η βασική αρχή του ιδεαλισμού. Υποστηρίζουν πως η γνώση και οι αντιλήψεις είναι προϊόντα του υποκειμενικού και πως το αντικειμενικό δεν είναι αναγκαίο. Επομένως, αναγνωρίζουν την υποκειμενική αλήθεια, αλλά αρνούνται την αντικειμενική αλήθεια. Επομένως, αυτή δεν συμπίπτει με τα γεγονότα. Οποιαδήποτε γνώση ή οποιαδήποτε αντίληψη δεν αποτελούν επιστημονικές γνώσεις αν δεν αντανακλούν τους νόμους του αντικειμενικού κόσμου. Αφού δεν υπάρχουν αντικειμενικές αλήθειες, αλλά μονάχα υποκειμενικές, δεν παράγουν παρά μονάχα πλάνες, προλήψεις, αυταπάτες. Το ανθρώπινο γένος έχει τη φιλοδοξία να αλλάξει αυτό που το περιβάλλει. Όλες οι πρακτικές ενέργειες, είτε πρόκειται για παραγωγική δραστηριότητα ή δραστηριότητα οποιουδήποτε είδους, καθοδηγούνται από σκέψεις (γνώσεις). Αν ο άνθρωπος θέλει να πετύχει στην εργασία του, δηλ. να φτάσει σε προβλέψιμα αποτελέσματα, πρέπει να συμμορφώνει τις ιδέες του με τους νόμους του εξωτερικού αντικειμενικού κόσμου. Στην αντίθετη περίπτωση, πρακτικά θα αποτύχει. Αυτά που ονομάζονται υποκειμενικά λάθη στα επαναστατικά κινήματα περιγράφουν αυτή την κατάσταση (ο λόγος για τον οποίο ο μαρξισμός έγινε επιστημονική γνώση της επανάστασης, είναι γιατί αντανακλά σωστά τους πραγματικούς νόμους κίνησης του αντικειμενικού κόσμου: είναι η αλήθεια

του αντικειμενικού κόσμου). Απ' αυτό συνάγεται πως όλες οι αντιμαρξιστικές θεωρίες είναι λαθεμένες. Κι αυτό γιατί δεν στηρίζονται με σωστό τρόπο στους αντικειμενικούς νόμους. Αποτελούν ολοκληρωτικά υποκειμενικές φαντασίες. Κάποιος έχει πει: «οποιοδήποτε πράγμα είναι γενικά αποδεκτό είναι η αντικειμενική αλήθεια» (ο ιδεαλιστής Μπογκτάνωφ το έχει πει αυτό). Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη και η θρησκεία και οι προλήψεις είναι αντικειμενικές αλήθειες, αφού αν και είναι λαθεμένες, συχνά είναι αποδεκτές από την πλειοψηφία. Συχνά, σωστές επιστημονικές αντιλήψεις δεν αγωνίζονται ενάντια σ' αυτές τις λαθεμένες ιδέες. Ο διαλεκτικός υλισμός είναι αντίθετος με την άποψη αυτή. Υποστηρίζει πως μονάχα η γνώση που αντανακλά σωστά τους αντικειμενικούς νόμους μπορεί να ονομάζεται αλήθεια και όλες οι αλήθειες πρέπει να είναι αντικειμενικές. Το αληθινό και το λάθος αντιπαρατίθενται το ένα στο άλλο με απόλυτο τρόπο. Για να μπορούμε να κρίνουμε αν καθορισμένες γνώσεις προσεγγίζουν περισσότερο ή λιγότερο στην αλήθεια, είναι μονάχα αναγκαίο να δούμε αν αυτές αντανακλούν ή όχι τους αντικειμενικούς νόμους. Αν δεν συμπίπτουν με τους αντικειμενικούς νόμους, τότε και οι πιο αποδεχτές και υποστηριζόμενες με τον μεγαλύτερο ενθουσιασμό θεωρίες πρέπει να θεωρούνται λαθεμένες.

Αφού ο διαλεκτικός υλισμός αναγνωρίζει την αντικειμενική αλήθεια, αναγνωρίζει επίσης και την απόλυτη αλήθεια. Όταν λέμε πως τα περιεχόμενα της γνώσης αντανακλούν τον αντικειμενικό κόσμο, είναι σαν να αποδεχόμαστε πως το αντικείμενο της γνώσης μας είναι ένας αιώνιος και απόλυτος κόσμος. «Η γνώση όλης της αλήθειας στη φύση είναι μια αέναη και ατέλειωτη γνώση. Και επομένως απόλυτη» ('Ενγκελς). Την απόλυτη αντικειμενική αλήθεια επομένως, δε μπορούμε να την κατανοήσουμε μια για πάντα. Είναι η αλήθεια που κατανοούμε στο ατέλειωτο προτσές της γνώσης μας, μέσα από αναρίθμητες σχετικές αλήθειες. Το συνολικό εξαγόμενο αυτών των αναρίθμητων σχετικών αληθειών είναι η έκφραση της απόλυτης γνώσης. Ποιοτικά, οι ανθρώπινες σκέψεις μας δίνουν την απόλυτη αλήθεια, αλλά αυτή είναι ένα άθροισμα πολλών σχετικών αληθειών. Σε κάθε στάδιο της επιστημονικής ανάπτυξης, πολλά νέα πράγματα προστίθενται στο συνολικό άθροισμα που είναι η απόλυτη αλήθεια. Γι' αυτό το λόγο, το όριο κάθε αληθινής επιστημονικής θεωρίας είναι σχετικό. Η απόλυτη αλήθεια μπορεί να εκφραστεί μονάχα μέσα από αυτές τις αναρίθμητες αλήθειες. Αν δεν εκφράζεται σ' αυτές τις

αναρίθμητες αλήθειες, που είναι σχετικές, η απόλυτη αλήθεια δεν μπορεί να γίνει γνωστή. Η υλιστική διαλεκτική δεν αρνιέται τη σχετικότητα όλης της γνώσης, αλλά αυτό ισχύει μονάχα σχετικά με τα όρια που επιβάλλονται από ιστορικούς όρους στη γνώση μας στην προσέγγιση της προς την αντικειμενική αλήθεια, στην οποία αναφέρεται. Αυτό δεν σημαίνει πως η ίδια η γνώση είναι σχετική. Η επιστημονική γνώση είναι άλλο πράγμα από τα λάθη. Η επιστημονική γνώση περιγράφει με καθαρό τρόπο την απόλυτη αντικειμενική αλήθεια. Αυτή είναι η άποψη της διαλεκτικής σχετικά με την αμοιβαία σχέση ανάμεσα στην απόλυτη και σχετική αλήθεια.

Υπάρχουν δυο διαφορετικές απόψεις. Η μια είναι ο μεταφυσικός υλισμός και η άλλη ο ιδεαλιστικός σχετικισμός (ρελατιβισμός). Οι απόψεις και των δυο σε ότι σχετίζεται με την αμοιβαία σχέση ανάμεσα στην απόλυτη και τη σχετική αλήθεια δεν είναι σωστές. Στη βάση της μεταφυσικής αρχής πως «ο υλικός κόσμος είναι αμετάβλητος» οι μεταφυσικοί υλιστές πιστεύουν πως επίσης και οι σκέψεις των ανθρώπων δεν αλλάζουν. Πιστεύουν πως ο άνθρωπος αποχτάει άμεσα τη γνώση του κόσμου, πως αυτή η γνώση είναι αιώνια και πως ο κόσμος παραμένει αμετάβλητος, δηλ. αυτοί αποδέχονται την απόλυτη αλήθεια, που μια και αποκτήθηκε, γίνεται ένα πράγμα χωρίς κίνηση, νεκρό και που δεν αναπτύσσεται. Το λάθος τους δεν βρίσκεται στο γεγονός πως αποδέχονται την απόλυτη αλήθεια: σε σχέση μ' αυτό, στέκονται στην αλήθεια. Βρίσκεται στην παραγνώριση του ιστορικού χαρακτήρα της αλήθειας. Αυτοί δεν αντικρύζουν την κατάκτηση της αλήθειας σαν ένα γνωστικό προτούς. Δεν καταλαβαίνουν πως η αλήθεια μπορεί να αποκαλυφθεί μονάχα βαθμιαία μέσα στο προτούς ανάπτυξης της ανθρώπινης γνώσης και πως οποιαδήποτε πρόοδος της γνώσης εκφράζει το περιεχόμενο της απόλυτης αλήθειας, αλλά όσο σχετίζεται με την αλήθεια είναι σημαντική μονάχα με σχετικό τρόπο. Το συνολικό άθροισμα των απόλυτων αληθειών δεν μπορεί να κατακτηθεί άμεσα. Ο μεταφυσικός υλισμός εκφράζει ένα άκρο της γνωσιοθεωρίας σχετικά με την κατανόηση της αλήθειας.

Ένα άλλο άκρο σχετικά με το πρόβλημα της αλήθειας στη γνωσιοθεωρία είναι ο σχετικισμός (ρελατιβισμός) των ιδεαλιστών. Αυτοί αρνούνται την απόλυτη αλήθεια και αποδέχονται μονάχα τη σχετική σημασία της. Πιστεύουν πως μια επιστημονική ανακάλυψη δεν περικλείνει την απόλυτη αλήθεια. Η αλήθεια είναι υποκειμενική και

σχετική. Απ' αυτό απορρέει, πως όλα τα λάθη μπορούν να υπάρχουν. Οι ιμπεριαλιστές εισβάλουν στα αδύναμα έθνη και οι ιθύνουσες τάξεις εκμεταλλεύονται τις εργαζόμενες μάζες. Και αυτά τα επιθετικά και εκμεταλλευτικά καθεστώτα αποτελούν αλήθεια, αφού η αλήθεια με κάθε τρόπο είναι υποκειμενική και σχετική. Το αποτέλεσμα της άρνησης της αντικειμενικής αλήθειας και της παραδοχής της υποκειμενικής αλήθειας οδηγεί αναγκαστικά στο συμπέρασμα αυτό. Ο σκοπός του σχετικισμού (ρελατιβισμού) του ιδεαλισμού είναι η υπεράσπιση των ιθυνουσών τάξεων. Για παράδειγμα, ο ωφελιμιστικός σκοπός της θεωρίας του σχετικισμού (εμπειρισμός) είναι ακριβώς αυτό.

Ούτε ο μεταφυσικός υλισμός, ούτε ο ιδεαλιστικός σχετικισμός μπορούν να λύσουν σωστά το πρόβλημα της αμοιβαίας σχέσης ανάμεσα στην απόλυτη και τη σχετική αλήθεια. Μονάχα η υλιστική διαλεκτική μπορεί να απαντήσει σωστά στο πρόβλημα της αμοιβαίας σχέσης ανάμεσα στη σκέψη και στο είναι και με την απάντηση έρχεται η διαβεβαίωση για την αντικειμενική και επιστημονική γνώση. Ακόμα, η απόλυτη και η σχετική αλήθεια εννοούνται με σωστό τρόπο. Αυτή είναι η θεωρία της αλήθειας της υλιστικής διαλεκτικής.

3. Η ΥΛΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΗ

Πιο πάνω, μιλήσαμε για δυο προβλήματα «ιδεαλισμός και υλισμός» και «διαλεκτικός υλισμός». Σχετικά με το πρόβλημα της διαλεκτικής μιλήσαμε μονάχα σε χοντρές γραμμές. Τώρα θα συζητήσουμε το πρόβλημα αυτό με συστηματικό τρόπο. Η κοσμοαντίληψη του μαρξισμού είναι ο διαλεκτικός υλισμός, όχι ο μεταφυσικός υλισμός (ή ο μηχανιστικός υλισμός). Η διαφορά είναι ένα μεγάλο πρόβλημα που συγκλονίζει τον κόσμο. Τι είδους είναι ο κόσμος; Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα έχουν δοθεί τρεις απαντήσεις στο πρόβλημα.

Η πρώτη έχει δοθεί από τον ιδεαλισμό (μεταφυσικό ιδεαλισμό ή διαλεκτικό ιδεαλισμό). Υποστηρίζει πως η σκέψη δημιούργησε τον κόσμο ή πως ο θεός δημιούργησε τον κόσμο. Η δεύτερη έχει δοθεί από τον μηχανιστικό υλισμό. Αρνείται πως ο κόσμος είναι ένας πνευματικός κόσμος, υποστηρίζει πως είναι ένας υλικός κόσμος. Αλλά η ύλη δεν αναπτύσσεται και δεν αλλάζει. Η τρίτη είναι η

απάντηση που έχει δοθεί από τον μαρξισμό, που αντικρούει τις άλλες δύο. Υποστηρίζει πως ο κόσμος δεν είναι οικοδομημένος από τη σκέψη, ούτε από την ύλη που δεν αναπτύσσεται. Αντίθετα, είναι ένας υλικός κόσμος σε αδιάκοπη ανάπτυξη. Αυτός είναι ο διαλεκτικός υλισμός. Ο τρόπος με τον οποίο οι μαρξιστές τοποθετούνται απέναντι στον κόσμο ανατρέπει την εικόνα που έχουν γι' αυτόν οι άνθρωποι. Μ' αυτό δεν αναποδογυρίζουν τον κόσμο; Το ότι ο κόσμος είναι ένας υλικός κόσμος που αναπτύσσεται, είναι μια θέση που υπήρξε για μεγάλο διάστημα στην αρχαία Ελλάδα. Αλλά, εξαιτίας των περιορισμών της εποχής, αυτή αποδείχτηκε μονάχα με απλοϊκό και γενικό τρόπο και ονομάστηκε απλοϊκός υλισμός. Δίχως αυτόν θα ήταν αδύνατο η επιστήμη να είχε μια βάση. Η θέση αυτή θεμελιακά είναι σωστή. Ο Χέγκελ δημιούργησε τον διαλεκτικό ιδεαλισμό, υποστηρίζοντας πως ο κόσμος αναπτύσσεται, αλλά πως έχει δημιουργηθεί από το πνεύμα. Δική του είναι η ιδεαλιστική θεωρία της ανάπτυξης. Το μέρος της θεωρίας του που αφορά την ανάπτυξη είναι σωστό (διαλεκτική). Το λάθος του είναι η ιδεαλιστική θεωρία της ανάπτυξης. Στη δύση, στον 17ο, 18ο και 19ο αιώνα, ο ιδεαλισμός των καπιταλιστών στη Γαλλία και Γερμανία είναι ο μηχανιστικός ιδεαλισμός. Έλεγαν πως ο κόσμος είναι ένας υλικός κόσμος. Είχαν δίκιο. Κινείται σαν μια μηχανή και έχει μονάχα αλλαγές αριθμητικές και θέσης, αλλά όχι ποιοτικές αλλαγές. Αυτοί έκαναν ένα πολύ μεγάλο λάθος. Ο Μαρξ κληρονόμησε το χυδαίο υλισμό και ανασύνθεσε τον μηχανιστικό υλισμό και τον διαλεκτικό ιδεαλισμό, για να διαμορφώσει ένα όπλο για το προλεταριάτο όλου του κόσμου και για την επανάσταση όλων των καταπιεζόμενων λαών.

Ο διαλεκτικός υλισμός είναι η επιστημονική μεθοδολογία του μαρξισμού. Είναι μια μέθοδος γνώσης και επίσης μια κοσμοαντίληψη. Ο κόσμος είναι ένας υλικός κόσμος σε αδιάκοπη ανάπτυξη. Αυτή είναι μια κοσμοαντίληψη. Να αντικρούσουμε τον κόσμο μ' αυτή την άποψη, να μελετάμε τα προβλήματα του κόσμου, να καθοδηγούμε την επανάσταση, να εργαζόμαστε, να καταπιανόμαστε με την παραγωγή, να κατευθύνουμε τον πόλεμο, να αντιλαμβανόμαστε το σωστό και το λαθεμένο κλπ, σημαίνει να χρησιμοποιούμε τη μεθοδολογία. Έξω απ' αυτή, κάθε ξεκομμένη μεθοδολογία είναι μη πραγματική. Επομένως στα χέρια των μαρξιστών, η κοσμοαντίληψη και η μεθοδολογία αντιπροσωπεύουν ένα και το αυτό πράγμα. Επίσης η διαλεκτική, η θεωρία της γνώσης και η λογική αποτελούν ένα

και το αυτό πράγμα.

Θέλουμε να μιλήσουμε για τη διαλεκτική με συστηματικό τρόπο. Επομένως, θέλουμε να συζητήσουμε πολλά προβλήματα της υλιστικής διαλεκτικής. Αυτή έχει πολλές κατηγορίες, πολλούς νόμους και πολλές αρχές. Ποιές αρχές συνεπάγεται η μελέτη της υλιστικής διαλεκτικής;

Ανάμεσα στους νόμους αυτούς, ποιό είναι κυριότερο και ποιό δευτερεύοντες, αλλά που παραμένουν απαραίτητοι στη θεωρία της υλιστικής διαλεκτικής; Ποιές είναι οι πλευρές που δεν έχουν λυθεί; Ποιά είναι τα παραπλήσια ζητήματα;

Οι νόμοι αυτοί έχουν δημιουργηθεί υποκειμενικά ή είναι νόμοι του αντικειμενικού κόσμου; Γιατί οφείλουμε να κατανοήσουμε και να αφομοιώσουμε αυτούς τους νόμους;

Αυτή η ολοκληρωμένη θεωρία της υλιστικής διαλεκτικής δημιουργήθηκε από τον Μαρξ και τον Ένγκελς, μετά την ανάπτυξη ο Λένιν. Στα χρόνια του θριάμβου της σοσιαλιστικής επανάστασης στη Σοβιετική Ένωση και της παγκόσμιας επανάστασης, η θεωρία αυτή έφτασε σ' ένα νέο στάδιο ανάπτυξης. Πλουτίστηκε διαδοχικά το περιεχόμενο της. Το περιεχόμενο της θεωρίας αυτής είναι το ακόλουθο: ο νόμος της ενότητας των αντιθέτων, ο νόμος της αμοιβαίας αλλαγής της ποιότητας και της ποσότητας και ο νόμος της άρνησης της άρνησης (*).

(*) Οι «νόμοι», οι «αρχές», οι «κατηγορίες» της υλιστικής διαλεκτικής καθώς και η ιεράρχησή τους, αποτελούν ένα σημαντικό θεωρητικό πρόβλημα. Κι όπως συμβαίνει με όλα τα σημαντικά θεωρητικά προβλήματα, οι προσεγγίσεις των λύσεών τους είναι σημαντικά φορτισμένες από το ιδιαίτερο πολιτικό κλίμα και τις διάφορες σκοπιμότητες, που όσο κι αν φαίνεται περίεργο, επιδρούσαν, παρείσφρασαν και στον τομέα της θεωρίας. Μια περιδιολόγηση σ' όλα τα εγχειρίδια που αφορούν το ζήτημα της φιλοσοφίας μπορεί να πείσει για τον παραπάνω ισχυρισμό μας.

Ο Λένιν κι ο Μάο είναι ίσως οι μόνοι επαναστάτες που συνδέσανε την πρακτική τους δράση — η οποία αναμφίβολα συντάραξε την τότε υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα — με μια θεωρητική φιλοσοφική αυστηρότητα και σταθερότητα τέτοια, που δύσκολα μπορούσε να προσαρμοστεί στα «τρέχοντα» προβλήματα γεννώντας πάμπολλες αποκλίσεις.

Τουλάχιστον στο έργο των Λένιν και Μάο, όταν αυτό αναφέρεται στην υλιστική διαλεκτική, το βάρος και ο τόνος δίνονται πάντα στο «νόμο των αντιθέτων». «Η διχοτόμηση του ενιαίου και η γνώνση των αντιφατικών μερών του (...) είναι η ουσία (μια από τις «ουσίες» μια από τις βασικές, αν όχι η βασική, ιδιομορφίες ή γνωρίσματα)

Αυτές είναι οι βασικές αρχές του διαλεκτικού υλισμού (υλιστική διαλεκτική). Από τον χυδαίο υλισμό των Ελλήνων που υπογράμμιζε ορισμένες πλευρές των νόμων αυτών με απλοϊκό αλλά συστηματικό τρόπο και τον ιδεαλισμό του Χέγκελ που διαδοχικά τους ανέπτυξε, οι νόμοι αυτοί αγνοήθηκαν απ' όλες τις μεταφυσικές φιλοσοφίες (οι λεγόμενες μεταφυσικές φιλοσοφίες είναι εκείνες που εναντιώνονται στη θεωρία της ανάπτυξης). Μονάχα με τον Μαρξ και τον Ένγκελς οι θεωρίες του Χέγκελ ανασυντέθηκαν, για να γίνουν βασικά μέρη της κοσμοαντίληψης και της μεθοδολογίας του μαρξισμού.

Εκτός από τους βασικούς νόμους που αναφέρθηκαν, ο διαλεκτικός υλισμός περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες που συνδέονται με τους βασικούς νόμους: ουσία και επιφάνεια, μορφή και περιεχόμενο, αιτία και αποτέλεσμα, βάση και συνθήκες - όροι, δυνατότητα και πραγματικότητα, τυχαίο και αναγκαίο κλπ.

Ορισμένες από τις κατηγορίες αυτές μελετήθηκαν με ενδιαφέρον από τον ιδεαλισμό, άλλες μελετήθηκαν μονάχα εν μέρει. Ορισμένες προτάθηκαν από τον μαρξισμό σε νέες κατηγορίες. Όταν αυτές οι κατηγορίες βρίσκονται στα χέρια μαρξιστών επαναστατών, η αληθινή μεταφυσική τους προέλευση συντρίβεται, η μονοπλευρότητα τιθασεύεται και αποκαλύπτεται η πραγματική τους μορφή. Με το πέρασμα του χρόνου, το περιεχόμενο των κατηγοριών αυτών πλουτίζεται πλατιά, μέχρι να γίνουν σημαντικά στοιχεία της επιστημονικής μεθοδολογίας. Συνδυάζοντας αυτές τις κατηγορίες και τους βα-

της διαλεκτικής». (Λένιν, Φιλοσοφικά Τετράδια).

«Μπορούμε να ορίσουμε σε συντομία τη διαλεκτική σαν την θεωρία της ενότητας των αντιθέτων. Έτσι θα εκφράσουμε τον πυρήνα της διαλεκτικής, αυτό όμως απαιτεί επεξηγήσεις και ανάπτυξη». (Λένιν, Φιλοσοφικά τετράδια). «Στην κυριολεξία, η διαλεκτική είναι η μελέτη των αντιθέσεων *μέσα σ' αυτήν την ίδια την ουσία των πραγμάτων*» (Λένιν, Φιλοσοφικά Τετράδια). Για το ζήτημα αυτό έχουμε μια μεταγενέστερη παρατήρηση του Μάο («ευσήτηση για τα προβλήματα της φιλοσοφίας,» 18 Αυγούστου 1964, στη συλλογή «Φιλοσοφικά Θέματα», Ιστορικές Εκδόσεις, σελ 21).

«Ο Ένγκελς μίλησε για τις τρεις κατηγορίες, αλλά σ' ότι με αφορά δεν πιστεύω σε δυο ή τρεις κατηγορίες. (Η ενότητα των αντιθέτων είναι ο βασικότερος νόμος: ο μετασχηματισμός της ποιότητας και της ποσότητας της μιας στην άλλη είναι η ενότητα των αντιθέτων ποιότητα και ποσότητα: η άρνηση της άρνησης δεν υπάρχει καθόλου). Η αντιπαράθεση, στο ίδιο επίπεδο, του μετασχηματισμού της ποιότητας και της ποσότητας της μιας στην άλλη, η άρνηση της άρνησης και ο νόμος της ενότητας των αντιθέτων είναι «τριαδικότητα» όχι μονιτισμός. Το βασικότερο πράγμα είναι η ενότητα των αντιθέτων»

σικούς νόμους που αναφέραμε, διαμορφώνεται ένα ολοκληρωμένο και βαθύ υλιστικό - διαλεκτικό σύστημα.

Όλοι αυτοί οι νόμοι και κατηγορίες δε διαμορφώθηκαν από την σκέψη των ανθρώπων. Είναι νόμοι που προέρχονται από τον αντικειμενικό κόσμο. Όλοι οι ιδεαλιστές λένε πως το πνεύμα δημιούργησε την ύλη. Γι' αυτούς, οι φιλοσοφικές αρχές, οι νόμοι, οι κανόνες και οι κατηγορίες, μέχρι την φύση, είναι δημιουργήματα της σκέψης. Ο Χέγκελ, που ανέπτυξε την διαλεκτική, έβλεπε με τον τρόπο αυτό τα πράγματα. Γι' αυτόν δεν είναι ένας αφηρημένος νόμος από την ιστορία της φύσης και της κοινωνίας. Είναι ένα καθαρά λογικό σύστημα της νόησης. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς έσπασαν το μυστικιστικό περίβλημα που κάλυπτε τη Χεγκελιανή διαλεκτική και εξάλειψαν τον ιδεαλισμό της. Έβαλαν τη διαλεκτική στη θέση του υλισμού. Ο Ένγκελς λέει: «Οι διαλεκτικοί κανόνες είναι εξαγόμενα της φύσης και της ανθρώπινης ιστορίας και δεν είναι τίποτε άλλο από τους κυριότερους κανόνες ανάπτυξης των δυο ιστοριών. Σε συντομία μπορούν να συνοψιστούν στην αμοιβαία αλλαγή ποιότητας και ποσότητας, στην ενότητα των αντιθέτων, στην άρνηση της άρνησης». Οι νόμοι της διαλεκτικής είναι οι νόμοι του αντικειμενικού κόσμου και ταυτόχρονα είναι επίσης οι νόμοι της υποκειμενικής σκέψης. Οι νόμοι της ανθρώπινης σκέψης δεν είναι τίποτε άλλο από την πράξη των νόμων του αντικειμενικού κόσμου. Έχουμε πει πριν πως η διαλεκτική, η γνωσιοθεωρία και η λογική είναι ένα και πάντα το ίδιο πράγμα.

Γιατί πρέπει να μάθουμε τη διαλεκτική; Τη μαθαίνουμε μονάχα για να έχουμε μια ξεκάθαρη άποψη για τον κόσμο, για να μπορούμε να εξετάζουμε τις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους και τις σχέσεις ανάμεσα στον άνθρωπο και την ύλη στον κόσμο αυτό. Σ' αυτό τον κόσμο, το μεγαλύτερο μέρος των ανθρώπων ζουν μέσα στον πόνο. Κυριαρχούνται από λίγα άτομα και καταπιέζονται από διάφορα πολιτικά και οικονομικά συστήματα. Οι άνθρωποι που ζουν στην Κίνα υποβάλλονται σε μια διπλή απάνθρωπη καταπίεση, καταπιέζονται εθνικά και κοινωνικά. Οφείλουμε να αλλάξουμε αυτές τις παλιές σχέσεις για να πετύχουμε την εθνική και την κοινωνική απελευθέρωση.

Για να μπορέσουμε να οικοδομήσουμε μια νέα Κίνα και ένα νέο κόσμο, είναι απαραίτητο να μάθουμε τη διαλεκτική; Ναι, γιατί η διαλεκτική είναι ο πιο γενικός νόμος ανάπτυξης της φύσης και της

κοινωνίας. Όταν την κατανοούμε αποχτάμε ένα επιστημονικό όπλο και στην επαναστατική πραχτική μας - που αποσκοπεί να οικοδομήσει μια νέα κοινωνία - θα έχουμε μια κατάλληλη θεωρία και μια κατάλληλη μέθοδο. Η ίδια η υλιστική διαλεκτική είναι μια επιστήμη. Είναι το αφητηριακό σημείο όλων των επιστημών και είναι επίσης μια μεθοδολογία. Και η επανάστασή μας είναι ένα είδος επιστήμης και ονομάζεται κοινωνική επιστήμη ή πολιτική επιστήμη. Αν δεν κατανοήσουμε τη διαλεκτική, δεν θα γίνουμε ικανοί να κάνουμε καλά τη δουλειά μας. Τα λάθη στην επανάσταση οφείλονταν στα διαλεκτικά αντίθετα. Αν το κατανοήσουμε αυτό, θα μπορέσουμε να πετύχουμε μεγάλα και σπουδαία αποτελέσματα. Αν συζητήσουμε όλα αυτά τα πράγματα που έχουν γίνει, θα δούμε πως αυτά έγιναν σύμφωνα με τη διαλεκτική. Επομένως, όλοι οι σύντροφοι επαναστάτες και πριν απ' όλα τα στελέχη, οφείλουν να μελετήσουν και να μάθουν τη διαλεκτική με ολοκληρωμένο τρόπο.

Κάποιος είπε πως υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που καταλαβαίνουν τη διαλεκτική και που είναι επίσης και υλιστές, αλλά δεν έχουν διαβάσει ποτέ βιβλία για τη διαλεκτική. Πραγματικά, όταν αυτά τα άτομα εργάζονται, ακολουθούν τη διαλεκτική υλιστική μέθοδο και λένε πως δεν υπάρχει κανένας ιδιαίτερος λόγος να μάθουν τη διαλεκτική. Αυτό δεν είναι σωστό. Η υλιστική διαλεκτική είναι μια ολοκληρωμένη και βαθιά επιστήμη. Εκείνοι που έχουν τη διαλεκτική στο κεφάλι τους την καταλαβαίνουν μέσα από την πραχτική, αλλά δεν είναι συστηματικοί και οι μέθοδές τους δεν είναι έτσι ολοκληρωμένες και βαθιές όπως η ολοκληρωμένη υλιστική διαλεκτική.

Γι' αυτό το λόγο, δε μπορούν αυτοί να προχωρήσουν εκεί όπου πηγαίνουν τα μεγάλα και εκτεταμένα μονοπάτια που ανοίγονται μπροστά μας. Δε μπορούν να αναλύσουν τα περίπλοκα προτσές ανάπτυξης, δε μπορούν να συλλάβουν σε βάθος τα σημαντικότερα πολιτικά ζητήματα και δε μπορούν να τα βγάλουν πέρα σωστά με όλες τις πλευρές της επαναστατικής δουλειάς. Έτσι κι αυτοί έχουν ανάγκη να μάθουν τη διαλεκτική.

Ορισμένοι είπαν πως η διαλεκτική είναι βαθιά και δύσκολη για να κατανοηθεί. Οι συνηθισμένοι άνθρωποι δεν είναι σε θέση να την καταλάβουν. Και αυτή η άποψη είναι λαθεμένη. Η διαλεκτική είναι ο νόμος της φύσης, της κοινωνίας και της σκέψης. Οποιοσδήποτε άνθρωπος που διαθέτει κοινωνική πείρα (πείρα στην παραγωγή και στην ταξική πάλη) αρχικά γνώρισε διάφορες διαλεκτικές. Επομένως

η γνώση είναι μάλλον μπερδεμένη και η κατανόηση δεν είναι ολοκληρωμένη και βαθιά. Αν η διαλεκτική εφαρμοστεί με μια κοινή και βαθιά έννοια, δεν θα είναι καθόλου δύσκολη. Ο λόγος που για μερικούς η διαλεκτική είναι δύσκολη για να μαθευτεί, βρίσκεται στο ότι δεν υπάρχουν καλογραμμένα βιβλία για τη διαλεκτική. Πολλά απ' αυτά που είναι διαθέσιμα στην Κίνα ή είναι γεμάτα λάθη ή είναι γραμμένα άσχημα. Τέτοια βιβλία κάνουν τους ανθρώπους να φοβούνται να πλησιάσουν τη διαλεκτική. Πρέπει να γραφτούν μια για πάντα βιβλία, με απλά λόγια και που να μιλάνε με κοινές εμπειρίες. Ακόμα αυτό το γραφτό «μου» δεν είναι καλό, γιατί κι «εγώ ο ίδιος» αρχίζω να μαθαίνω τη διαλεκτική. Για μένα δεν είναι ακόμα δυνατό να γράψω ένα καλό βιβλίο σχετικά με τη διαλεκτική. Στο μέλλον θα μπορέσω να αποκτήσω αυτή τη δυνατότητα. Πρέπει να αποκτήσω τη θέληση να το κάνω, αλλά τούτο θα εξαρτηθεί επίσης από τους όρους της μελέτης μου.

«Ο διαλεκτικός υλισμός είναι η επιστημονική μεθοδολογία του μαρξισμού. Είναι μια μέθοδος γνώσης και επίσης μια κοσμοαντίληψη. Ο κόσμος είναι ένας υλικός κόσμος σε αδιάκοπη ανάπτυξη. Αυτή είναι μια κοσμοαντίληψη. Να αντικρύζουμε τον κόσμο μ' αυτή την άποψη, να μελετάμε τα προβλήματα του κόσμου, να καθοδηγούμε την επανάσταση, να εργαζόμαστε, να καταπιανόμαστε με την παραγωγή, να κατευθύνουμε τον πόλεμο, να αντιλαμβανόμαστε το σωστό και το λαθεμένο κλπ, σημαίνει να χρησιμοποιούμε τη μεθοδολογία. Έξω απ' αυτή, κάθε ξεκομμένη μεθοδολογία είναι μη πραγματική. Επομένως στα χέρια των μαρξιστών, η κοσμοαντίληψη και η μεθοδολογία αντιπροσωπεύουν ένα και το αυτό πράγμα. Επίσης η διαλεκτική, η θεωρία της γνώσης και η λογική αποτελούν ένα και το αυτό πράγμα».

«Γιατί πρέπει να μάθουμε τη διαλεκτική; Τη μαθαίνουμε μονάχα για να έχουμε μια ξεκάθαρη άποψη για τον κόσμο, για να μπορούμε να εξετάσουμε τις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους και τις σχέσεις ανάμεσα στον άνθρωπο και την ύλη στον κόσμο αυτό. Σ' αυτό τον κόσμο, το μεγαλύτερο μέρος των ανθρώπων ζουν μέσα στον πόνο. Κυριαρχούνται από λίγα άτομα και καταπιέζονται από διάφορα πολιτικά και οικονομικά συστήματα».

«Ορισμένοι είπαν πως η διαλεκτική είναι βαθιά και δύσκολη για να κατανοηθεί. Οι συνηθισμένοι άνθρωποι δεν είναι σε θέση να την καταλάβουν. Και αυτή η άποψη είναι λαθεμένη. Η διαλεκτική είναι ο νόμος της φύσης, της κοινωνίας και της σκέψης. Αν η διαλεκτική εφαρμοστεί με μια κοινή και βαθιά έννοια, δεν θα είναι καθόλου δύσκολη».